

Nr 201.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om pantlånerörelse; given Stockholms slott den 1 april 1949.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om pantlånerörelse.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås att den nu gällande förordningen den 28 maj 1918 angående idkande av pantlånerörelse skall ersättas av en ny lag om pantlånerörelse och att i samband därmed lagen den 22 juni 1911 om vissa aktieföretag, som driva lånerörelse, skall upphävas. I förhållande till 1918 års förordning innehåller den föreslagna nya lagen följande mera betydelsefulla nyheter.

Under det att för närvarande tillstånd att utöva pantlånerörelse meddelas utan tidsbegränsning, skall enligt lagen sådant tillstånd meddelas för viss tid, högst tio år. Företrädesrätt att erhålla tillstånd har medgivits kommun samt bolag eller ekonomisk förening som har till syfte att driva rörelsen på villkor, fördelaktiga för låntagarna, och utan rätt för delägare eller annan att njuta del i vinst. För det fall att enskild pantlånare avlidit har stadgats rätt för dödsboet att genom särskild föreståndare fortsätta rörelsen ett år av återstående tillståndstid. Bestämmelser för tillvaratagande av låntagarnas intressen ha givits. Sålunda skall länsstyrelsen fastställa låneavgifter för pantlånerörelse, och förbud har meddelats för pantlånare att utan särskilt tillstånd av länsstyrelsen taga eller betinga sig vederlag för lån annorledes

än i form av låneavgift eller att fordra eller mottaga skuldförbindelse å lånebeloppet. Vidare ha föreskrifter lämnats om skyldighet för pantlånare att hålla pant försäkrad, om lånetid och om försäljning av pant som icke blivit löst. För att underlätta polisens spaningsarbete efter stulet gods ha nu gällande kontrollföreskrifter i vissa hänseenden skärpts och nya sådana föreskrifter meddelats. Bl. a. har stadgats att okänd pantsättare skall avkrävas tillfredsställande legitimation och att polismyndighet i orten äger ålägga pantlånare att anmäla mottagande av föremål av visst eller vissa slag.

(Gällande bestämmelser:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Nr 387**Förordning angående idkande
av pantlånerörelse;***given Stockholms slott den 28 maj
1918.*

1 §.

Ej må någon såsom yrke driva pantlånerörelse utan att hava därtill erhållit behörigt tillstånd. Sådant tillstånd sökes hos länsstyrelsen med uppgift om stället, varest rörelsen skall utövas. Länsstyrelsen har att inhämta utlåtande över ansökningen i stad ej mindre av poliskammare, där sådan finnes, eller i annat fall av magistrat eller stadsstyrelse än även av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt å landet såväl av kommunalnämnd som av kommunalstämma eller kommunalfullmäktige, där sådana finnas. Tillstånd må meddelas, endast för så vitt behov av den ifrågasatta pantlånerörelsen prövas föreligga och allenast åt den, som råder över sig och sin egendom och i övrigt finnes lämplig. Ombyte av ställe för rörelsens bedrivande får ej ske utan anmälan därom hos den myndighet, som meddelat tillståndet.

Förslag

till

lag om pantlånerörelse.

Härigenom förordnas som följer.

Rätten att idka pantlånerörelse m. m.

1 §.

Lånerörelse, i vilken lösören mottagas såsom pant (pantlånerörelse), må icke utövas utan tillstånd av länsstyrelsen.

Tillstånd må meddelas endast om behov av rörelsen anses föreligga och skall företrädesvis lämnas antingen kommun eller ock bolag eller ekonomisk förening som har till syfte att driva rörelsen på villkor, fördelaktiga för låntagarna, och utan rätt för delägare eller annan att njuta del i vinst.

Enskild person må beviljas tillstånd endast om han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och i övrigt anses lämplig.

Tillstånd meddelas för viss tid, högst tio år.

2 §.

Ansökning om tillstånd att idka pantlånerörelse göres hos länsstyrelsen i det lån, där rörelsen skall bedrivas. Ansökningen skall innehålla uppgift om ort och lokal för rörelsen samt om de låneavgifter och övriga lånevillkor som sökanden ämnar tillämpa.

Länsstyrelsen har att inhämta yttrande över ansökningen av kommunens beslutande myndighet och av polismyndigheten i orten.

(Gällande bestämmelser:)

14 §.

Pantlånerörelse må jämväl idkas av bolag eller av kommun, dock under villkor att sådant sker genom föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande, som om han dreve den för egen räkning; och gälle för övrigt i avseende å föreståndaren samt beträffande rörelsen i tillämpliga delar vad här ovan stadgats.

6 §.

Tillstånd till pantlånerörelse förverkas och kan ej ånyo erhållas av den, som dömes till ansvar för tjuvnadsbrott, eller, med avseende å hos honom anträffat stulet gods, befinnes skyldig till ansvar enligt 3 kap. 10 § strafflagen. Lag samma vare för den, som mera än en gång dömts till ansvar för överträdelse av stadgande i 3 eller 5 § av denna förordning; och kan för övrigt länsstyrelsen, om pantlånare finnes ej vara lämplig att utöva rörelsen, meddela förbud för honom att vidare idka densamma.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

3 §.

Där pantlånerörelse bedrivs av kommun, bolag eller ekonomisk förening, skall för rörelsen finnas anställd särskild föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande.

Utövas rörelsen av bolag eller ekonomisk förening, skall föreståndaren vara godkänd av länsstyrelsen. Godkännande må meddelas endast den, som uppfyller de i 1 § tredje stycket stadgade villkoren.

Avgår av länsstyrelsen godkänd föreståndare, må rörelsens utövare, under förutsättning att ansökan om godkännande av ny föreståndare ofördröjligen göres, i avbidan på beslut härom utse person som uppfyller villkoren i 1 § tredje stycket att tills vidare vara ansvarig föreståndare i den avgångnes ställe.

4 §.

Har utövare av pantlånerörelse avlidit, må rörelsen för dödsboets räkning fortsättas under ett år av återstående tillståndstid. Rörelsen må likväl utövas endast genom ansvarig föreståndare, som i 3 § omförmäles; för tiden till dess föreståndare godkänts av länsstyrelsen skall vad i tredje stycket nämnda paragraf stadgas äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Tillstånd att idka pantlånerörelse samt godkännande av föreståndare må återkallas när anmärkningar mot rörelsens skötsel eller mot vederbörandes lämplighet därtill föranleda.

(Gällande bestämmelser:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Huvudgrunder för pantlånerörelsens bedrivande.

6 §.

Vid meddelande av tillstånd till pantlånerörelse skall länsstyrelsen fastställa låneavgifter. Länsstyrelsen skall därjämte angiva den lokal, som må användas, meddela erforderliga bestämmelser om pants vård och förvaring samt lämna de ordningsföreskrifter med avseende å rörelsen, som kunna anses påkallade.

7 §.

Låneavgiften skall utgå med viss procent av lånebeloppet.

Utöfware av pantlånerörelse må ej taga eller betinga sig vederlag för lån annorledes än i form av låneavgift, ej heller fordra eller mottaga skuldförbindelse å lånebeloppet.

2 §.

Pantlånare är pliktig över rörelsen föra bok, varav i ordentlig nummerföljd kan inhämtas upplysning om varje av honom mot pant utlämnat lån, dag, då sådant skett, villkoren därför och pants beskaffenhet samt pantsättares namn, yrke och hemvist; och vare pantlånare skyldig vid pants mottagande tillställa låntagaren ett med lånets bokförda nummer försedd bevis, innehållande uppgift å dagen, då pantsättningen ägt rum, lånesumman, villkoren för lånet samt pants beskaffenhet.

8 §.

Vid pantsättning skall låntagaren tillställas särskilt bevis om pantsättningen (*pantsedel*). Pantsedel skall vara försedd med det nummer, under vilket lånet införts i den i 18 § omnämnda bok, samt innehålla uppgift om dagen för pantsättningen, lånesumman, låneavgiften och övriga lånevillkor ävensom om pants eller panternas art samt antal, mått eller vikt. Låneavgiften skall vara angiven i procent för år räknat.

9 §.

Panterna skola hållas försäkrade mot brand- och vattenskada samt stöld till belopp, motsvarande minst summan av utlämnade lån ökad med tjugufem procent.

10 §.

Lån i pantlånerörelse må, ändå att annat avtalats, icke anses förfallet till betalning tidigare än fyra månader efter dess utlämnande.

Oavsett avtalad lånetid är låntagare berättigad att, närhelst han så önskar intill dess åtgärder för pants försäljning vidtagits, inlösa panten.

(Gällande bestämmelser:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

11 §.

Har lån förfallit till betalning, må panten försäljas.

Åtgärder för försäljning må dock ej utan särskild begäran från låntagaren vidtagas tidigare än två månader efter lånets förfallodag. Försäljningen må ej ske annorledes än å offentlig auktion å den ort, där pantsättningen ägt rum, eller, då panten är å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris.

Försäljning å auktion skall minst åtta dagar i förväg kungöras i tidning inom orten med angivande tillika av lånets förfallodag eller, om flera pantter skola försäljas, under vilken eller vilka månader förfallotiderna inträffat.

12 §.

Lämnar vid pantförsäljning erhållen köpeskilling, sedan därifrån avdragits lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden, överskott å minst tio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas därom genom rekommenderat brev.

13 §.

Från bestämmelserna i 7 § andra stycket, 9 §, 10 § första stycket och 11 § andra stycket må länsstyrelsen, då särskilda skäl därtill äro, medgiva undantag.

14 §.

Pantlånerörelse står under tillsyn av länsstyrelsen, som har att genom inspektion eller på annat lämpligt sätt övervaka att rörelsen bedrives i överensstämmelse med denna lag och de av länsstyrelsen med stöd av 6 § meddelade föreskrifterna. Finner länsstyrelsen på grund av ändrade förhållanden eller av annan anledning erforderligt att nya sådana föreskrifter meddelas eller att gällande låneavgifter jämkas eller att ändring eljest vidtages av givna föreskrifter, skall länsstyrelsen meddela förordnande därom.

(Gällande bestämmelser:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

Utöware av pantlånerörelse och föreståndare för sådan rörelse äro skyldiga att tillhandahålla länsstyrelsen erforderliga uppgifter om rörelsen samt att låta länsstyrelsen få del av rörelsens bokföring ävensom tillträde till lokalerna.

15 §.

I pantlånerörelsens lokal skola denna lag samt tillståndsbeviset för rörelsen och de särskilda föreskrifter, som lämnats av länsstyrelsen, finnas tillgängliga för allmänheten.

Kontrollföreskrifter m. m.

16 §.

Pant må mottagas endast från den, som är känd för pantlånerörelsens utöware eller hans personal eller ock kan legitimera sig på ett tillfredsställande sätt.

3 §.

Pantlånare eller hans biträde må ej för rörelsen mottaga föremål såsom pant från den, som ej fyllt 18 år eller som är berusad, även om föremålet utbjudes för annans räkning.

17 §.

Ej må pant mottagas från den, som är berusad eller ej fyllt aderton år.

Såsom pant må icke mottagas föremål, vilket kan antagas vara smitofarligt eller behäftat med ohyra, ej heller i något fall säng- eller barnkläder.

2 §.

Pantlånare är pliktig över rörelsen föra bok, varav i ordentlig nummerföljd kan inhämtas upplysning om varje av honom mot pant utlämnat lån, dag, då sådant skett, villkoren därför och pantens beskaffenhet samt pantsättares namn, yrke och hemvist; och vare pantlånare skyldig vid pants mottagande tillstålla låntagaren ett med lånets bokförda nummer försett bevis, innehållande uppgift å dagen, då pantsättningen ägt rum, lånesumman, villkoren för lånet samt pantens beskaffenhet.

18 §.

Över pantlånerörelse skall föras bok (*pantbok*), av vilken i löpande nummerföljd kan inhämtas upplysning om varje utlämnat lån, dagen för pantsättningen, villkoren för lånet, pantens eller panternas art och antal, mått eller vikt ävensom i förekommande fall fabrikat och tillverkningsnummer eller annat särskilt kännemärke, vidare om dag då panten löses. Därjämte skola antecknas pantsättares och pantlösares för- och tillnamn, yrke och bostad samt arten av och numret å legitimationshandling, som må hava företetts. Pantbok må, därest så finnes lämpligt, föras i särskilda avdelningar. Pantbok skall vara inbunden och försedd med fortlöpande sidtal.

Där länsstyrelsen det medgiver, må anteckningarna göras i annan ord-

(Gällande bestämmelser:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

ning än i bok; om dylika anteckningar skall i tillämpliga delar gälla vad om pantbok är stadgat.

Varje pant skall förses med samma nummer som dess nummer i pantboken.

5 §.

Efter anmälan av polismyndighet, att föremål förkommit eller olovligen frånhänts ägaren, vare pantlånare pliktig att ofördröjligen undersöka, huruvida föremålet finnes i hans besittning och huruvida uti den i 2 § omförmälda bok förekommer anteckning om detsamma. Vinnes upplysning om föremålet, skall pantlånaren, så fort ske kan, därom lämna myndigheten underrättelse.

Erhåller pantlånare annorledes än nu sagts kännedom om att den, som för pantsättning hos honom utbjuder föremål, olovligen åtkommit detsamma eller av annan anledning icke äger rätt att pantsätta föremålet, eller får pantlånare skälig anledning till misstanke därom, vare han likaledes skyldig att genast underrätta vederbörande polismyndighet.

4 §.

Polismyndighet äger, då den därtill finner skäl, undersöka pantlånares lager samt granska hans bokföring. Pantlånare eller hans ställföreträdare vare pliktig att därvid tillhandahålla pantsatt föremål eller över rörelsen förd bok, vars granskning påkallas, samt att tillhandagå med upplysningar. Finnas särskilda ordningsföreskrifter vara av nöden i fråga om rörelsens bedrivande, äge polismyndighet ock meddela dylika föreskrifter.

19 §.

Efter anmälan av polismyndighet att gods förkommit eller olovligen frånhänts ägaren vare utövare av pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse pliktig att ofördröjligen undersöka om godset finnes i hans besittning och om han innehar någon anteckning om detsamma. Vinnes upplysning om godset, skall polismyndigheten så fort ske kan underrättas därom.

Erhåller utövare av pantlånerörelse eller föreståndare annorledes än nu sagts kännedom om att den, som för pantsättning utbjuder gods, olovligen åtkommit detsamma eller av annan anledning icke äger rätt att pantsätta det, eller får han skälig anledning till misstanke därom, vare han skyldig att genast underrätta polismyndigheten i orten.

Skriftliga meddelanden från polismyndigheten rörande gods skola under en tid av ett år förvaras ordnade i tidsföljd eller i annan ordning, som anvisas av polismyndigheten.

20 §.

Polismyndigheten i orten äger ålägg utövare av pantlånerörelse att till polismyndigheten anmäla mottagande av föremål av visst eller vissa slag.

21 §.

Utövare av pantlånerörelse vare skyldig låta polismyndighet undersöka rörelsens lokaler samt granska pantboken.

22 §.

Då med avseende å rörelsen föreligger anledning till anmärkning, skall polismyndigheten göra anmä-

(Gällande bestämmelser:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

lan därom till länsstyrelsen samt föreslå de åtgärder, som kunna vara erforderliga. Åtalas utövare av pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse för brott, som omförmäles i 12 eller 20—23 kapitlen strafflagen, eller för förseelse mot denna lag, skall åklagaren så snart ske kan underrätta länsstyrelsen om åtalet samt om utgången av målet.

23 §.

Nedlägges pantlånerörelse eller avgår föreståndare, skall rörelsens utövare ofördröjligen göra anmälan därom till länsstyrelsen.

Straffbestämmelser m. m.

7 §.

1 mom. Den, som utan behörigt tillstånd idkar pantlånerörelse, böte från och med femtio till och med femhundra kronor.

2 mom. Underlåter pantlånare att anmäla ombyte av ställe för rörelsens utövande eller att föra bok, så inrättad som i 2 § sägs, eller att avlämna sådant bevis, som i samma paragraf nämnes, böte från och med fem till och med tvåhundra kronor.

Till samma ansvar vare den förfallen, som bryter mot föreskrift i 4 eller 5 §.

3 mom. För överträdelse av stadgandet i 3 § vare straffet böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

8 §.

Har någon, som ej fyllt 15 år, till pantlånare eller hans biträde för pantsättning utbjudit föremål, skall den, vilken vården om den omyndige åligger, straffas så, som i 7 § 2 mom. sägs, där det ej kan antagas, att utbudandet skett mot hans uttryckliga föreskrift eller eljest honom ovetande.

9 §.

Den, som under tid, då han är s'älld under tilltal för förseelse mot

24 §.

1 mom. Den som idkar pantlånerörelse utan att enligt föreskrifterna i denna lag vara därtill berättigad, straffes med dagsböter.

Till samma ansvar vare den förfallen

1) som utövar rörelse, som i 3 eller 4 § avses, annorledes än genom behörig föreståndare, eller

2) som bryter mot de av länsstyrelsen med stöd av 6 eller 14 § meddelade föreskrifterna eller mot bestämmelserna i 7 §, 9 §, 11 § andra eller tredje stycket, 14 § andra stycket, 17 §, 19 § första eller andra stycket eller 21 §.

2 mom. Förseelse mot 8, 12, 15, 16 eller 18 §, 19 § tredje stycket eller 23 § straffes med böter från och med fem till och med tre hundra kronor.

(Gällande bestämmelser:)

bestämmelserna i denna förordning, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits fällas till böter, som för förseelsen äro stadgade.

10 §.

För förseelse, som med husbondes vetenskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, ansvarare husbonden såsom vore förseelsen begången av honom själv.

11 §.

Till böter enligt denna förordning må icke dömas, om förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

12 §.

Böter enligt denna förordning tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandas enligt allmän strafflag.

13 §.

Förseelse mot de i denna förordning givna föreskrifter åtalas vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål är förordnat.

14 §.

Pantlånerörelse må jämväl idkas av bolag eller av kommun, dock under villkor att sådant sker genom föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande, som om han dreve den för egen räkning; och gälle för övrigt i avseende å föreståndaren samt beträffande rörelsen i tillämpliga delar vad här ovan stadgats.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

25 §.

Utövare av pantlånerörelse så ock föreståndare ansvarar för förseelse mot denna förordning, som begås av person, anställd i rörelsen, liksom vore förseelsen begången av honom själv, därest ej omständigheterna göra sannolikt att förseelsen skett utan hans vetenskap och vilja.

26 §.

Böter enligt denna lag tillfalla kronan.

(Gällande bestämmelser:)

(Kungl. Maj:ts förslag:)

27 §.

Över polismyndighets beslut enligt denna lag må besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet.

Talan mot länsstyrelses beslut föres hos Konungen genom besvär i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Polismyndighets och länsstyrelses beslut skola lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan, där ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

Genom lagen upphävas förordningen den 28 maj 1918 (nr 387) angående idkande av pantlånerörelse och lagen den 22 juni 1911 (nr 53 s. 2) om vissa aktiebolag, som driva lånerörelse.

Pantlånerörelse, som vid denna lags ikraftträdande med vederbörligt tillstånd utövas, må under iakttagande av de i denna lag meddelade bestämmelserna fortsättas under en tid av fem år efter nämnda tidpunkt, utan att nytt tillstånd erfordras. För sådan rörelse skall länsstyrelsen så snart ske kan meddela föreskrifter, som i 6 § omförmälas.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1949.

Närvarande:

Statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga om *ny lag om pantlånerörelse* samt anför därvid följande.

Inledning.

Nu gällande förordning angående idkande av pantlånerörelse utfärdades den 28 maj 1918. Den reglerar pantlåneverksamheten främst ur polisiära synpunkter. Huvudsyftet med förordningen är att motarbeta tillgrepps-brottsligheten. För detta ändamål givas i förordningen bestämmelser, som skola försvåra avsättningen av tjuvgods och underlätta polismyndigheternas spaningsarbete. Härutinnan överensstämmer förordningen med den samma dag utfärdade förordningen angående handel med vissa begagnade föremål m. m. Förordningen om pantlånerörelse har i huvudsak följande innehåll.

Yrkesmässig pantlånerörelse får bedrivas endast av den, som erhållit länsstyrelsens tillstånd därtill. Tillstånd må meddelas endast för så vitt behov av den ifrågasatta rörelsen prövas föreligga. Tillstånd kan blott beviljas den, som råder över sig och sin egendom och i övrigt finnes lämplig. Pantlånerörelse må jämväl bedrivas av bolag eller kommun under förutsättning att det sker genom särskild föreståndare. Anmälan skall göras till tillståndsmyndigheten angående platsen för pantlånerörelsens bedrivande. Särskild bok skall föras över utlämnade lån och mottagna panter. Låntagare skall erhålla särskilt bevis om gjord pantsättning. Pant får icke mottagas av den, som ej fyllt 18 år eller som är berusad. Polismyndighet äger granska pantlånares lager och bokföring samt äger utfärda ordningsföreskrifter i fråga om rörelsens bedrivande. Pantlånare är skyldig biträda polisen vid efterforskningen av tjuvgods o. d. Tillstånd att driva pantlånerörelse förverkas, om innehavaren dömes till ansvar för vissa brott. Om vederbörande ej finnes lämplig att utöva pantlånerörelsen kan länsstyrelsen meddela förbud för honom att vidare idka rörelsen.

Vid 1924 års riksdag väcktes frågan om en av sociala synpunkter betingad revision av bestämmelserna angående idkande av pantlånerörelse. I skrivelse den 3 juni 1924, nr 242, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande vilka åtgärder som från det allmännas sida skulle kunna vidtagas för borttagande eller minskande av pantlånerörelsens sociala nackdelar samt, därest så erfordrades, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Den 20 juni 1924 anbefalldes Kungl. Maj:t socialstyrelsen att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. Till fullgörande av detta uppdrag avlät socialstyrelsen den 12 juni 1930 skrivelse jämte förslag till förordning angående idkande av pantlånerörelse. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 maj 1936, nr 275, anhöll riksdagen om slutförande av den påbörjade utredningen samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Med anledning härav anbefalldes Kungl. Maj:t i skrivelse den 29 oktober 1937 socialstyrelsen att, i den mån så kunde finnas erforderligt på grund av ändrade förhållanden, verkställa förnyad utredning i frågan och inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Den 8 mars 1943 framlade socialstyrelsen utredning med nytt förslag till förordning angående idkande av pantlånerörelse. Den föreslagna förordningen torde såsom *bilaga* få fogas till protokollet i detta ärende.

Över socialstyrelsens år 1943 avgivna förslag inhämtade Kungl. Maj:t utlåtanden från statens kriminaltekniska anstalt, statskontoret, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet samt svenska stadsförbundet. Såväl överståthållarämbetet som flertalet länsstyrelser fogade vid sina utlåtanden införskaffade yttranden från kommunala myndigheter m. fl. Skrifter i ärendet inkommo vidare från aktiebolaget pantbelåning i Stockholm, Stockholms pantaktiebolag samt Stockholms varubelåningsidkares förening.

Då socialstyrelsens förslag framlades, hade frågan om en revision av förordningen angående handel med vissa begagnade föremål m. m. blivit aktuell. Den 30 juni 1945 tillkallade dåvarande chefen för handelsdepartementet sju sakkunniga¹ för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande revision av sistnämnda förordning. Med hänsyn till intresset av överensstämmelse i väsentliga avseenden mellan bestämmelserna om handeln med begagnade föremål, å ena sidan, samt om pantlånerörelse, å andra sidan, ålades de sakkunniga att ägna uppmärksamhet även åt socialstyrelsens betänkande och däröver avgivna yttranden samt att framställa de ändringsförslag, vartill denna granskning kunde föranleda. I sitt den 10 mars 1947 avgivna betänkande (SOU 1947: 22) föreslogo de sakkunniga bl. a. vissa mindre ändringar i socialstyrelsens förslag. De sakkunniga underströko, att de icke företagit en allmän översyn av socialstyrelsens förslag utan be-

¹ De sakkunniga voro t. f. byråchefen i socialstyrelsen, numera revisionssekreteraren K. E. Alexanderson, ordförande, dåvarande revisionssekreteraren, numera häradshövdingen B. W. Behrman, fattigvårdsinspektören B. A. B. Carlsson, advokaten B. G. Landahl, advokaten greve G. C. Lewenhaupt, grosshandlaren B. R. Lindberg och polisintendenten A. F. Zetterquist.

gränsat sig till de punkter, på vilka en överensstämmelse mellan reglerna om handel med begagnat gods och om pantlånerörelse syntes påkallad.

Över de sakkunnigas betänkande i dess helhet infordrades yttranden från socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statens kriminaltekniska anstalt, kommerskollegium, statens industrikommission, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund samt ett stort antal näringsorganisationer. Stockholms varubelåningsidkares förening fick tillfälle avgiva yttrande över betänkandet i vad det gällde de sakkunnigas ändringsförslag till pantlåneförordningen. Kommerskollegium fogade vid sitt utlåtande av ämbetsverket införskaffade yttranden från samtliga handelskamrar i riket. Överståthållarämbetet och flertalet länsstyrelser bilade infordrade yttranden från någon eller några lokalmyndigheter m. fl. I de inkomna yttrandena berördes de av de sakkunniga föreslagna jämkningarna i socialstyrelsens förslag blott i ett fåtal fall; de lämnades därvid i allmänhet utan erinran.

I en den 18 februari 1949 inkommen skrivelse har Stockholms pantaktiebolag upptagit spørsmålet om rätt för pantsättare att lösa panten, oaktat han förlorat sitt pantkvitto, samt framställt förslag till en speciell regel om dödande av förkommet pantkvitto.

I socialstyrelsens betänkande lämnas uppgifter rörande antalet pantlåneföretag i landet åren 1936 och 1941. Hänsyn har härvid icke tagits till vissa i Stockholm bedrivna pantlånerörelser, gällande enbart motorfordon, konstföremål, varupartier, möbler och andra skrymmande föremål. Enligt de lämnade uppgifterna funnos förstnämnda år sammanlagt 69 pantlåneföretag, fördelade på 32 orter. Av företagen drevos 37 av enskilda personer, 21 av aktiebolag och 11 av kommuner. År 1941 funnos å 30 orter sammanlagt 65 pantlåneinrättningar, av vilka 33 drevos av enskilda personer, 19 av aktiebolag, 2 av allmännyttiga bolag och 11 av kommuner. — Enligt senast inhämtade upplysningar funnes den 1 januari 1949 i hela landet 56 pantlåneföretag av de slag, som socialstyrelsen medräknat, fördelade å sammanlagt 27 orter. Av dessa företag innehades 22 av enskilda personer, 21 av aktiebolag, 2 av allmännyttiga bolag och 11 av kommuner.

Företagsformen för pantlånerörelser.

Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen föreslår, att pantlånerörelse icke skall få bedrivas av enskild person utan endast av kommun, allmännyttigt bolag eller aktiebolag med en till högst fem procent begränsad vinstutdelning. De av enskilda bedrivna rörelserna (33 rörelser i 10 städer år 1941) skola enligt styrelsens förslag avvecklas till den 1 januari 1953.

Såsom motivering för sitt förslag anför socialstyrelsen i huvudsak följande. Enligt styrelsens uppfattning vore det i hög grad stötande och olämpligt att tillåta ett oreglerat enskilt vinstintresse inom nu ifrågasatt låneverksamhet. Varje strävan från pantlånerörelsernas sida att erhålla annan vinst än skälig ränta på nedlagt kapital borde förhindras; i annat fall föreläge alltid en fara för ett icke önskvärt utnyttjande av ett nödläge. Härtill komme att de av enskilda bedrivna företagen i vissa fall betingat sig högre låneavgifter än bolagen och de i kommunal regi drivna rörelserna. Skillnaden i fråga om låneavgifter hade dock icke varit anmärkningsvärd och ingalunda generell. Den syntes socialstyrelsen närmast få sin förklaring i att mindre företag oftast hade proportionellt sett högre administrationskostnader än större företag. Vid sådant förhållande funnes enligt socialstyrelsens förmenande all sannolikhet för att administrationskostnaderna skulle kunna nedbringas och därmed även låneavgifterna sänkas, om pantlåneverksamheten samlades till stora företag.

Socialstyrelsen framhåller särskilt, att grunden till styrelsens förslag icke är, att de av enskilda personer ägda pantlånerörelserna skulle ha drivits på ett otillbörligt sätt. Utredningen hade tvärtom givit vid handen, att rörelseidkarna i regel skött sin verksamhet med ordning och reda samt städse efterkommit myndigheternas föreskrifter och önskemål.

Yttrandena över socialstyrelsens förslag.

I det övervägande antalet yttranden tillstyrkes socialstyrelsens förslag eller lämnas detsamma utan erinran. Tanken att avskaffa de enskilda pantlånerörelserna möter emellertid gensagor från *statens kriminaltekniska anstalt, statskontoret, länsstyrelserna i Östergötlands och Malmöhus län samt Stockholms varubelåningsidkares förening*. Av dessa remissinstanser anføres bl. a., att de enskilda pantlåneföretagen överlag vore välskötta rörelser och att skillnaden i lånevillkor mellan de olika företagsformerna icke vore särskilt stor och ingalunda generell. Vidare framhålles, att enskilda pantlånare i en del fall lämnade högre lån än vad anställda hos kommunala företag och aktiebolag vågade göra. Det åberopas vidare, att bolagsformen icke utgjorde någon garanti mot missbruk och att det säkerligen skulle låta sig göra att genom kontrollföreskrifter begränsa vinsträtten för enskilda företag lika effektivt som för aktiebolag. Driftskostnaderna kunde vidare vara lägre för enskilda pantlånerörelser än för aktiebolag, enär de enskilda rörelserna ofta dreves under mindre kostsamma former. I allt fall skulle administrationskostnaderna antagligen knappast minskas, om aktiebolag övertog de enskilda pantlånerörelserna i de städer, där endast en pantlånerörelse funnes. *Svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet* vill icke direkt förorda, att enskilda personer fortfarande skulle få bedriva pantlåneverksamhet. Förbundet finner emellertid den av socialstyrelsen anförda motiveringen för förbudet icke fullt övertygande.

Överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Jönköpings län tillstyrka socialstyrelsens förslag utom såvitt angår tiden för nu bedrivna enskilda pantlånerörelser avveckling. *Överståthållarämbetet* anför, att en avveckling un-

der tillståndsinnehavarnas livstid vore ett onödigt långtgående ingrepp i deras näringsutövning. Härtill komme att genom fastställande av en bestämd avvecklingstid strävandena att koncentrera pantlånerörelsen till större företag lätt kunde motverkas. Man måste nämligen räkna med att vederbörande komme att ombilda sina rörelser till aktiebolag och ansöka om tillstånd för dessa. Dylika ansökningar kunde näppeligen lämnas utan bifall, därest bolagen i övrigt uppfyllde bestämmelserna angående pantlånerörelser. *Statskontoret*, som ställer sig tveksamt till det föreslagna förbudet för enskilda att bedriva pantlånerörelse, förordar alternativt, att nya tillstånd icke skulle beviljas andra än de i socialstyrelsens förslag angivna juridiska personerna men att de nuvarande innehavarna av enskilda pantlåneinrättningar skulle tillåtas fortsätta sina rörelser utan tidsbegränsning. Den föreslagna avvecklingstiden vore alltför kort, därest någon ersättning av statsmedel för uppkommen förlust icke skulle utgå. *Stockholms varubelåningsidkares förening* yrkar i andra hand, att enskild företagare måtte få fortsätta rörelsen under sin återstående livstid med rätt för dödsboet att fortsätta verksamheten ytterligare viss tid, exempelvis två år.

I några yttranden upptages frågan om en kommunalisering av pantlånerörelsen till behandling. *Poliskammaren i Hälsingborg* anser det icke vara något stort ingrepp i den fria företagarverksamheten, om lagstiftaren nu radikalt genomförde, att endast kommunerna skulle få bedriva pantlånerörelse. Härigenom skulle bl. a. vinnas, att de med pantlåneverksamheten sammanhängande spörsmålen både praktiskt och lagtekniskt kunde få en enklare och smidigare lösning än enligt socialstyrelsens förslag. En kommunalisering av pantlåneverksamheten förordas likaledes av bl. a. *poliskammaren i Göteborg*. *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* uttalar, efter kritik av vissa av de av socialstyrelsen föreslagna kontrollföreskrifterna, att enligt förbundets mening pantlånerörelsen lika gärna kunde omedelbart kommunaliseras som kringgärdas med så snäva restriktiva bestämmelser som socialstyrelsen föreslagit. *Fattigvårdsstyrelsen i Hälsingborg* och *stadsfullmäktige i Karlskrona* anse för sin del, att allenast kommun eller allmännyttigt bolag borde få bedriva pantlånerörelse. *Länstyrelsen i Malmöhus län* förordar likaledes i första hand en dylik ordning. *Drätselkammaren* och *stadsfullmäktiges beredningsutskott i Hälsingborg* ifrågasätta, att pantlånerörelse icke skulle få drivas av annan än kommun i fall där kommunen önskade bedriva dylik rörelse. Det borde emellertid icke göras till skyldighet för kommun av viss storleksordning att bedriva pantlånerörelse. *Stockholms stads kammarkontor* uttalar den åsikten, att för Stockholms vidkommande någon kommunal pantlånerörelse icke borde övervägas. *Svenska stadsförbundet* tillstyrker i sitt yttrande socialstyrelsens riktlinjer utan att närmare ingå på frågan om kommunalisering av pantlåneverksamheten. Vid yttrandet har emellertid fogats ett år 1927 av förbundet avgivet yttrande, vari en kommunalisering av pantlåneverksamheten avstyrktes.

Med anledning av den av socialstyrelsen föreslagna begränsningen

av aktiebolagens vinstutdelning uttalar *länsstyrelsen i Kronobergs län*, att det vore tveksamt, om pantlånerörelse kunde komma till stånd på de angivna villkoren, särskilt under tider med höjt ränteläge. Det borde tagas under överbäggande, om icke någon höjning av den tillåtna vinstutdelningen borde medgivas. *Aktiebolaget pantbelåning* i Stockholm samt *Stockholms pantaktiebolag* framhålla likaledes svårigheten att bedriva pantlåneverksamhet, om vinstutdelningen begränsades till högst fem procent.

Departementschefen.

Det torde icke kunna bestridas, att den yrkesmässiga pantlåneverksamheten fyller en viktig uppgift på kreditväsendets område. Den erbjuder för många den enda till buds stående utvägen att vinna en åtminstone tillfällig lättnad vid penningbrist. Emellertid innebär en oreglerad utövning av denna verksamhet allvarliga risker i så måtto att den situation, vari de lånesökande, särskilt mindre bemedlade sådana, befinna sig, kan komma att utnyttjas på ett otillbörligt sätt. Det är därför ett samhälleligt intresse att pantlåneverksamheten göres till föremål för en reglering, som ej endast beaktar polisens intresse att komma åt tjuvgods utan också skapar ett någorlunda verksamt skydd för låntagarna. Därvid måste emellertid tillses, att regleringen icke göres så restriktiv, att pantlåneverksamheten icke kan fylla sitt ändamål att tillgodose talrika medborgares kreditbehov. Vid överbäggande av frågan, i vilka former denna verksamhet skall få bedrivas, bör även beaktas att näringsfriheten icke i onödan inskränkes.

I likhet med socialstyrelsen anser jag, att ett obegränsat enskilt vinstintresse icke bör få göra sig gällande inom pantlåneverksamheten. Socialstyrelsen har velat tillgodose detta önskemål genom att helt utesluta enskilda från rätten att driva sådan rörelse och i övrigt lämna tillstånd endast till kommunala pantlånerörelser samt rörelser, drivna av allmännyttiga bolag och aktiebolag med en till fem procent begränsad vinstutdelning. Denna lösning har godtagits av flertalet remissmyndigheter men på åtskilliga håll mött invändningar. Dessa ha väsentligen grundats på det även av socialstyrelsen påpekade förhållandet att de privata rörelseidkarna, både bolag och enskilda personer, under hittillsvarande friare ordning i regel skött sin rörelse på ett tillfredsställande sätt. Vidare ha tvivel yppats huruvida, som styrelsen antagit, större företag i kommunal drift eller i bolagsform skulle draga lägre kostnader än de av enskilda drivna pantlånerörelserna. Bortsett härifrån synes det mig emellertid ovisst om pantlåneverksamheten efter en så stark inskränkning av etableringsmöjligheterna som socialstyrelsen tänkt sig skulle komma att bedrivas i tillräcklig utsträckning. Vad angår kommunerna som utövare av pantlånerörelse finns det ingen säkerhet att dessa i större utsträckning skulle vara intresserade att driva pantlåneverksamhet. Det framstår även som ovisst huruvida bolag av den typ som socialstyrelsen avser skulle komma att bildas i det antal, som skulle vara erforderligt, om en begränsning av rätten att idka pantlånerörelse genomfördes. Följden av en så snäv gränsdragning kunde befaras bli att

pantlåneverksamheten komme att försvinna på många orter, där den nu förekommer. Enär en sådan utveckling skulle lända de mindre bemedlade till skada, synes man böra eftersträva det av socialstyrelsen uppställda målet på en annan väg. Därvid bör man enligt min mening anknyta till en annan av reformtankarna i socialstyrelsens förslag, nämligen förslaget att för de privata bolagens del begränsa vinstintresset.

Enligt socialstyrelsens förslag skulle regleringen av vinstintresset ske på det sättet att de privata aktiebolagen för pantbelåning — det är endast sådana enskilda företag som skulle få fortsätta enligt den av styrelsen föreslagna ordningen — skulle få sin vinstutdelningsrätt begränsad till fem procent. Ehuru, som jag nyss anfört, en begränsning av vinstintresset bör eftersträvas, kan det icke förnekas att förslaget om en fix gräns för den vinst, som får åtnjutas av företagaren, lider av vissa olägenheter. Slentrianmässigt skötta företag och företag, som tillgodogjort sig alla tänkbara rationaliseringsmöjligheter, skulle på det sättet bli likställda i vinsthänseende. Ett sådant system uppmuntrar icke till kostnadsbesparande rationaliseringsåtgärder och torde därför i längden komma att lända låntagarna till nackdel. En effektiv vinstbegränsning, helt i låntagarnas intresse, synes mig kunna vinnas på annat sätt, nämligen genom ett riktigt handhavande av den befogenhet för den tillståndsbeviljande myndigheten att fastställa låneavgifter, som jag ämnar föreslå. Hur detta skall ske, kommer jag att närmare utveckla i det följande.

Som framgår av det föregående, är det tyngst vägande skälet mot en så stark begränsning av etableringsmöjligheterna som socialstyrelsen föreslagit att pantlåneverksamheten under en dylik ordning kunde befaras bli nedskuren på ett för det berörda klientelet oförmånligt sätt. I betraktande av de företräden av social natur som de i allmännyttigt syfte drivna pantlåneföretagen måste anses erbjuda, synes det mig emellertid lämpligt att man i fall, då flera sökande av tillstånd att driva pantlånerörelse finnas och brist på kreditorgan av denna typ alltså ej behöver befaras, i första hand meddelar företaget av allmännyttig karaktär tillstånd till pantlånerörelsen.

På grund av vad nu anförts förordar jag att i vart fall för närvarande rätten att idka pantlånerörelse i princip står öppen också för företag utan allmännyttig karaktär och för enskilda. För alla slags företag bör vidare önskemålet om en begränsning av vinsten tillgodoses på det sätt att den tillståndsbeviljande myndigheten fastställer låneavgifterna för rörelsen.

Rätten att idka pantlånerörelse m. m.

(1—5 §§)

Socialstyrelsen.

Enligt socialstyrelsens förslag skall liksom hittills pantlånerörelse icke få bedrivas utan att länsstyrelsens tillstånd därtill erhållits. Dylikt tillstånd tänkes alltjämt meddelat endast såvida behov av den ifrågasatta pantlånerörelsen föreligger.

Kommunal pantlånerörelse bör enligt socialstyrelsens mening icke få stå direkt under drätselkammarens vård och förvaltning. Enligt styrelsens förslag skall för dylik pantlånerörelse finnas en för rörelsens drivande ansvarig styrelse, vars ledamöter utses av kommunen. Envar pantlånerörelse föreslås vidare skola ha en ansvarig föreståndare, som godkänts av länsstyrelsen.

Förslaget innehåller vidare regler om vilka kvalifikationer, som skola fordras av en föreståndare, ävensom bestämmelse om att föreståndare, som dömts till ansvar för brott av visst slag, begånget under anställningstiden, icke vidare får förestå pantlånerörelse.

I övrigt må i hithörande frågor hänvisas till 1—4, 7 och 22 §§ i socialstyrelsens bilagda förslag.

Yttrandena över socialstyrelsens förslag.

De av socialstyrelsen föreslagna bestämmelserna rörande rätten att idka pantlånerörelse ha i allmänhet icke blivit föremål för erinringar. I några yttranden ha dock vissa ändringar och kompletteringar föreslagits.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Stockholms pantaktiebolag påtala, att socialstyrelsens förslag icke innehåller någon definition av begreppet pantlånerörelse. Avsaknaden av en dylik definition kunde medföra osäkerhet, när det gällde att avgöra, i vad mån yrkesmässig sakbelåning borde vara underkastad de för pantlåneverksamhet föreslagna bestämmelserna. Enligt Stockholms pantaktiebolag trädde härvid i förgrunden den belåning av premieobligationer, som bedreves av särskilda för detta ändamål bildade kassor, vilka i många fall tillämpade högre räntesatser än pantlåneinrättningarna.

Stadsfullmäktige i Uppsala ifrågasätta, huruvida det borde krävas tillstånd av länsstyrelsen för att kommun eller med kommun jämställt allmännyttigt företag skulle få bedriva pantlånerörelse. *Drätselkammaren i Falun* är av samma uppfattning, såvitt fråga är om kommunal pantlånerörelse.

Regeln att kommunal pantlånerörelse skall sortera under särskild styrelse och icke under drätselkammaren betecknas av *svenska stadsförbundet* såsom fullkomligt oförståelig ur kommunal synpunkt. Bestämmelsen avstyrkes likaledes av *länsstyrelsen i Kopparbergs län* och *några kommunalmyndigheter*.

Svenska stadsförbundet anser länsstyrelsens befattning med godkännandet av föreståndare för kommunal pantlånerörelse vara ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. *Stadsfullmäktige i Uppsala* och *drätselkammaren i Falun* äro av samma mening och anse därjämte, att det icke är anledning att kräva länsstyrelsens godkännande av föreståndaren, då pantlånerörelse idkades av allmännyttigt bolag.

De sakkunnigas ändringsförslag och yttrandena däröver.

De sakkunniga förordade blott vissa smärre ändringar i socialstyrelsens förslag i nu ifrågavarande del. Sålunda föreslås att det överlämnas åt läns-

styrelsen att under hänsynstagande till samtliga omständigheter i det enskilda fallet avgöra huruvida en föreståndare, som fällts till ansvar för brott, skall få fortsätta att förestå pantlånerörelse eller icke. Vidare förordas att i pantlånerörelse skall kunna anställas föreståndare för tid då rörelseidkaren är hindrad tillse rörelsen och för filial samt att regler införas för det fall att föreståndare avgår eller är förhindrad förestå rörelsen. Ytterligare föreslås reglering av förhållandena vid rörelseidkarens dödsfall och konkurs.

I yttrandena över de sakkunnigas betänkande upptagas förevarande ändringsförslag till närmare behandling allenast av *socialstyrelsen*. Styrelsen tillstyrker därvid i stort sett de sakkunnigas förslag.

Departementschefen.

Vad först angår frågan om pantlånerörelsens begrepp torde såsom pantlånerörelse böra räknas varje lånerörelse, i vilken lösören mottagas som pant. Godtages denna bestämning kommer att under regleringen inbegripas sådana lånerörelser där utom lösören också värdepapper, vilka ju icke äro lösören, mottagas för belåning. Om däremot endast värdepapper mottagas i en rörelse, synes densamma icke böra betraktas som pantlånerörelse i lagens mening. Denna bestämning av pantlånerörelsens begrepp torde överensstämma med vad som för närvarande anses gälla vid tillämpningen av 1918 års förordning angående idkande av pantlånerörelse.

För rätt att idka pantlånerörelse synes i princip böra fordras tillstånd av det allmänna. Tillståndsgivningen bör ske på grundval av en behovsprövning. För närvarande är länsstyrelsen tillståndsgivande myndighet. Av vissa skäl, bl. a. önskvärdheten att vinna en decentralisering av hithörande ärenden, synes det mig kunna övervägas att flytta prövningen till vederbörande kommun. Detta skulle innebära att rätt att driva pantlånerörelse tillkomme kommunen samt bolag, ekonomisk förening eller enskild person, som erhållit tillstånd av kommunen. Mot en sådan lösning kan emellertid andragas, att en kommun kunde komma att driva egen pantlånerörelse samtidigt som den vore tillstånds- och tillsynsmyndighet för andra pantlåneföretag och att sålunda en principiellt olycklig sammanblandning av företagarintresse och kontrollfunktion kunde inträda. Visserligen förekommer för närvarande icke på någon ort, att pantlånerörelse drives av såväl kommunen som annan företagare, men enär en sådan konkurrenssituation givetvis kan uppkomma, finner jag mig icke böra förorda att kommunen göres till tillståndsmyndighet. Såsom sådan myndighet torde alltjämt länsstyrelsen böra tjänstgöra.

Vid länsstyrelsens prövning bör, som tidigare nämnts, företräde lämnas kommunala pantlånerörelser eller pantlånerörelser drivna av allmännyttiga företag. Bolag utan direkt allmännyttig karaktär, ekonomiska föreningar och enskilda skola emellertid i princip alltjämt kunna erhålla tillstånd. Som förutsättning för att enskild person skall kunna erhålla tillstånd torde böra gälla, att han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet samt i övrigt anses lämplig. Tillståndet synes böra begränsas till viss tid, högst tio år. Här-

igenom skapas möjlighet för en periodisk omprövning beträffande pantlånerörelsen i en ort. I ansökningen till länsstyrelsen torde uppgift böra lämnas bl. a. om de avgifter och övriga lånevillkor som vederbörande ämnar tilllämpa. Yttrande över ansökningen synes böra inhämtas från kommunens beslutande myndighet och polismyndigheten i orten. Det torde ofta vara lämpligt att vederbörande fattigvårdsstyrelse eller hälsovårdsnämnd eller båda dessa kommunala organ lämnas tillfälle att yttra sig i ärendet, men särskilt stadgande härom synes icke erforderligt.

Kommun och bolag synas såsom hittills böra få idka pantlånerörelse blott genom föreståndare, som är ansvarig för rörelsens behöriga utövande. Samma villkor böra gälla för ekonomisk förening. I de fall, då rörelsen bedrivs av bolag eller ekonomisk förening, synes böra fordras att föreståndaren skall vara godkänd av länsstyrelsen och att han har samma kvalifikationer, som enskild pantlånare avses skola ha. Enär det icke behöver befaras att till föreståndare för kommunal pantlånerörelse utses person, som icke är lämplig därtill, torde länsstyrelsens godkännande av föreståndaren icke böra fordras såvitt angår de kommunala rörelserna.

Den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av möjligheten att anställa föreståndare synes böra avböjas utom såvitt angår det fall att föreståndare avgår; då bör gälla att rörelsens utövare har rätt att i avbidan på godkännande av ny föreståndare utse lämplig person att vara ansvarig föreståndare i den avgångnes ställe. Till stöd för standpunkten att icke i vidare mån utbygga föreståndarinstitutionen må — utom till angelägenheten att undvika onödig detaljreglementering av hithörande förhållanden — bl. a. hänvisas därtill att ansvar som enligt författningen åligger rörelsens utövare och som genom föreståndarens inskjutande i viss mån överflyttas på denne, för pantlånerörelsens vidkommande knappast ter sig allvarligare än den ansvarsbörda som med hänsyn till olika krisregleringar ofta kan åvila den som innehar en vanlig detaljhandelsrörelse.

Socialstyrelsen har föreslagit en bestämmelse om särskild tid för rörelsens fortsättning i det fall att rörelseidkaren kommer i konkurs. Något sådant stadgande blir emellertid — med hänsyn bl. a. till länsstyrelsens fria bedömningsrätt i fråga om tillståndets återkallande — icke erforderligt. Där emot synes böra stadgas att då rörelseidkare avlidit rörelsen må för dödsboets räkning fortsättas under ett år av återstående tillståndstid. Rörelsen bör under denna tid få utövas endast genom ansvarig föreståndare. Om godkännande av person, lämplig för detta uppdrag, bör dödsboet skyndsamt ansöka hos länsstyrelsen.

Såsom de sakkunniga föreslagit torde det böra överlämnas åt vederbörande länsstyrelse att bedöma huruvida godkännande av föreståndare skall återkallas eller icke. Det bör även ankomma på länsstyrelsen att avgöra frågan om återkallande av tillstånd att utöva pantlånerörelse.

Någon anledning att hindra att kommunal pantlånerörelse sorterar under en stads drätselkammare synes icke föreligga. Jag finner mig därför icke böra förorda socialstyrelsens förslag att för kommunal pantlånerörelse skall finnas en särskild styrelse.

Huvudgrunder för pantlånerörelses bedrivande.

(6—15 §§)

Socialstyrelsen.

I socialstyrelsens förslag ha länsstyrelserna tillerkänts mycket långt gående befogenheter gentemot pantlånerörelserna. Det åligger sålunda länsstyrelserna vid meddelande av tillstånd att angiva den lokal, där pantlånerörelsen må bedrivas, samt de låneavgifter, som må betingas. Länsstyrelsen skall vidare meddela bestämmelser rörande pantlånelokalens beskaffenhet och inredning, tiden för dess öppethållande samt avlöningsförmånerna till rörelsens personal ävensom giva de närmare föreskrifter, som i övrigt finnas erforderliga för att rörelsen skall bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Länsstyrelsen skall utse lämplig person att deltaga i den årliga revisionen av pantlånerörelses räkenskaper och förvaltning. Det skall åligga styrelse för pantlånerörelse att årligen till länsstyrelsen insända berättelse över föregående kalenderårs verksamhet med bl. a. förslag till disposition av rörelsens nettovinst. Länsstyrelsen skall granska uppgifterna samt dels godkänna eller föreskriva ändring i förslaget till rörelsevinstens disposition, dels tillse att låneavgifterna icke äro högre än som erfordras för skälig förräntning av i rörelsen nedlagt kapital och dels föreskriva de omläggningar av rörelsens ekonomiska skötsel, som betingas av omständigheterna. När anledning därtill förekommer, må länsstyrelse återkalla beviljat tillstånd ävensom i andra avseenden än nyss sagts meddela ändrade villkor eller bestämmelser för verksamheten.

Vidare har i socialstyrelsens förslag intagits ett flertal stadganden som syfta till att i olika avseenden bereda låntagarna ökat skydd. Sålunda innehåller förslaget bl. a. bestämmelser om pantlånerörelses lokal, om värden av mottagna panter, om skyldighet för pantlånerörelse att ha panterna försäkrade, om pantsedels innehåll, om låneavgifter, om förfallotid för lån, om pantrealisation och om tillhandahållandet av överskott efter pantrealisation. Angående det närmare innehållet i dessa stadganden torde jag få hänvisa till 8—11 samt 13—18 §§ i socialstyrelsens bilagda förslag.

Yttrandena över socialstyrelsens förslag.

De av socialstyrelsen föreslagna befogenheterna för länsstyrelserna att meddela föreskrifter för och utöva kontroll över pantlånerörelserna ha berörts i flera yttranden.

Länsstyrelserna i Uppsala och Västmanlands län ifrågasätta sålunda, om icke länsstyrelsernas kontroll skulle kunna ske under enklare former eller göras mindre omfattande. *Länsstyrelsen i Kristanstats län* framhåller, att i en del fall alltför långt gående inskränkningar i företagens rörelsefrihet föreslagits. *Länsstyrelsen i Örebro län* erinrar om att i ett aktiebolag styrelsen stode inför aktieägarna i ansvar för sin förvaltning av företaget. Socialstyrelsens förslag med befogenhet för länsstyrelsen att lämna föreskrifter

om rörelsens ekonomiska skötsel sköte bolagsstyrelsen åt sidan och betoge aktieägarna den rätt, aktiebolagslagen gäve, att av styrelsen utkräva ansvar för av misskötsel uppkomna förluster. I denna del måste förslaget enligt länsstyrelsens mening omarbetas. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* förklarar bl. a., att det ur flera synpunkter vore mindre lämpligt, att länsstyrelsen toge en direkt ledning av vederbörande pantlåneföretags ekonomiska verksamhet och åt företaget gäve en mer eller mindre officiell prägel. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anför, att socialstyrelsens förslag i själva verket innebure, att länsstyrelsen i sista hand bleve ej blott kontrollmyndighet utan företagens ansvarige ekonomiske ledare. Detta förhållande syntes länsstyrelsen föga lämpligt. Det riktiga förfarandet borde vara, att länsstyrelsen, med tillbörlig hänsyn till föreliggande driftskalkyler, prövade skäligheten ur allmän synpunkt av de låneavgifter, som finge uttagas, och att det därefter ankomme på företagens ledning att svara för företagens ekonomiska skötsel, så att rörelsen ej bleve förlustbringande. Med ledning av årligen inkommande revisions- och verksamhetsberättelser kunde länsstyrelsen sedermera följa rörelsen och vidtaga de jämkningar av låneavgifterna uppåt eller nedåt, som funnes påkallade. Befogenheten att vidtaga sådana jämkningar syntes i förevarande fall vara en tillräcklig regulator utan att länsstyrelsen i övrigt skulle behöva direkt ingripa i rörelsens ekonomiska skötsel. Det förhållandet att länsstyrelse ägde återkalla meddelat tillstånd syntes utgöra tillräcklig garanti för att ett företag, som ur allmän synpunkt bedreves på ett olämpligt sätt, kunde tvingas omlägga sin verksamhet eller förhindras fortsätta densamma.

Vad särskilt angår länsstyrelsernas föreslagna befogenhet att meddela bestämmelser rörande avlöningsförmånerna till pantlånerörelsernas personal avstyrkes en sådan befogenhet eller ifrågasättes lämpligheten därav i *statskontorets* samt *länsstyrelsernas i Jämtlands och Norrbottens län* yttranden.

I några yttranden beröres frågan om en särskild sammansättning av pantlåneföretags styrelse. *Drätselkammaren* och *stadsfullmäktiges beredningsutskott i Hälsingborg* ifrågasätta sålunda, om icke länsstyrelsen eller vederbörande kommun borde äga utse ett antal ledamöter i pantaktiebolags styrelse. *Stockholms pantaktiebolag* framkastar tanken, att länsstyrelsen skulle äga förordna en ordinarie styrelseledamot jämte suppleant. *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* uttalar, att mera tilltalande än den av socialstyrelsen föreslagna ordningen vore, att garanti skapades för att ledamöterna i pantlåneföretagens styrelser, liksom företagens föreståndare, komme att utgöras av allmänt aktade, praktiskt erfarna och socialt inriktade personer, vilka gäves större rörelsefrihet.

De föreslagna kontrollbestämmelsernas tillämplighet på kommunala pantlånerörelser möter invändningar från en del håll. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser sålunda den föreslagna rätten för länsstyrelserna att föreskriva omläggningar i kommunala pantrörelser skötsel innefatta ett olämpligt ingripande i den kommunala förvaltningen. För kommunala pantlånerörelser del vore vidare den särskilda revisionen

opåkallad på grund av den revision, som verkställdes enligt kommunal-lagarna. Såsom ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen betecknar *svenska stadsförbundet* bl. a. länsstyrelsens befattning med avlöningarna till personalen i de kommunala pantlånerörelserna, den särskilda revisionen av dessa rörelser samt kravet på länsstyrelsens godkännande av dylika rörelser lokaler.

Frågan om en central ledning av den ekonomiska kontrollen beröres i två yttranden. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser, att den ekonomiska kontrollen icke borde utövas av länsstyrelserna utan av en central myndighet. *Länsstyrelsen i Kalmar län* finner det för sin del erforderligt, att länsstyrelserna få samarbeta med en central statlig myndighet eller inrättning med sakkunskap på det ekonomiska området.

Beträffande frågan om försäkring av mottagna panter föreslå *stadsfullmäktige i Borås*, att försäkringen skall täcka dubbla belåningsvärdet. *Kommunalborgmästaren i Karlskoga* anser, att försäkringsmarginalen borde höjas till åtminstone 50 %. *Statskontoret* förordar införandet av möjlighet för länsstyrelserna att för särskilt fall medgiva undantag från försäkringsregeln. Inbrottsförsäkring brukade enligt statskontoret sällan tecknas till lika högt belopp som brandförsäkring, enär inbrottsfaran vanligen icke riktade sig mot hela lagret.

Beträffande de föreslagna bestämmelserna rörande pantrealisation framhåller *länsstyrelsen i Jönköpings län*, att regeln att pant ej finge försälgas tidigare än två månader efter förfallodagen kunde leda till obilliga konsekvenser för pantsättaren i de fall, då pantens värde hastigt kunde förändras, såsom fallet särskilt vore med värdepapper. Länsstyrelsen ifrågasätter därför, om icke pantsättaren borde få rätt att tidigare medgiva eller påyrka försäljning. *Länsstyrelsen i Kalmar län* anser, att då pantsättare enligt förslaget vore berättigad att inlösa pant intill dess åtgärder för densamma försäljning vidtoges, det borde vara förbjudet för pantlåneinrättning icke blott att sälja utan även att vidtaga åtgärder för försäljning av pant tidigare än två månader efter förfallodagen.

I sin den 18 februari 1949 inkomna skrivelse har *Stockholms pantaktiebolag* anfört i huvudsak följande. Det hände relativt ofta att pantkvitton förkomme. Att i sådant fall få kvittot dödat jämlikt lagen om dödande av förkommen handling toge lång tid och vore förenat med avsevärda kostnader. För att underlätta för pantsättaren att återfå panten praktiserade olika pantlåneföretag f. n. skilda metoder såsom att utlämna panten mot depone- rande av en penningssumma, som finge innestå viss tid, eller att efter annonsering i tidning om förlusten utfärda duplettkvitto. En lämpligare metod än de nämnda vore enligt bolagets mening att tillåta att pantkvitto finge dödas viss tid, förslagsvis 14 dagar, efter det anmälan om förlusten av kvittot gjorts å vederbörande pantlånekontor och anslag därom uppsatts i lokalen. Det vore önskvärt att en bestämmelse härom intoges i författningen om pantlånerörelse. Därest pantkvittona innehölle erinran om denna bestämmelse, komme den, som önskade förvärva ett kvitto, att varskos. Han kunde

då genom hänvändelse till pantlånekontoret förvissa sig om att kvittot ej förlorat eller komme att förlora sitt värde genom ett dödningsförfarande. Sannolikt komme den ifrågasatta anordningen att medföra en minskning av antalet överlåtelser av pantkvitton. Detta vore emellertid knappast någon nackdel. — Därest en regel om dödande av pantkvitto icke intoges i författningen, komme sannolikt såväl bolaget som andra pantlåneinrättningar att likväl tillämpa ett sådant dödningsförfarande, varom bestämmelser i så fall komme att meddelas i pantkvittona. Enär det emellertid för såväl låntagare som pantlåneföretag vore av stort värde att enhetliga regler gällde, borde fallet regleras i författningen.

Departementschefen.

Det intresse, som främst synes böra tillgodoses, är att till allmänhetens fromma låneavgifterna hållas så låga som möjligt. Enligt mitt förmenande bör det därför åligga länsstyrelsen att fastställa låneavgifterna. Inom den ram, som bildas av de fastställda avgifterna och vissa andra föreskrifter till vilka jag strax återkommer, synes det emellertid i princip böra stå pantlåneföretagen fritt att handha rörelsernas förvaltning utan inblandning från myndigheternas sida. Någon rubbning synes icke böra ske i den allmänna principen, att det är utövaren av rörelsen som har ansvaret för dess skötsel. Det torde icke vara påkallat att låta länsstyrelsen tillsätta en revisor eller — såsom förordats i några yttranden — någon eller några av styrelseledamöterna.

Vid fastställandet av låneavgifterna skall länsstyrelsen självfallet beakta de sociala synpunkterna. Avgifterna böra icke vara högre än som erfordras för en skäligen förräntning av det i rörelsen nedlagda kapitalet. Att lagfästa vissa maximiavgifter synes icke lämpligt, enär förhållandena äro olika för olika rörelser. Länsstyrelsernas strävan bör gå ut på att hålla avgifterna på en låg nivå. Hänsyn måste emellertid samtidigt tagas till de kostnader av olika slag, som äro förbundna med drivandet av pantlånerörelser. Anledning kan finnas att göra åtskillnad mellan skilda orter med olika hyres- och lönenivå. Rörelsernas närmare beskaffenhet synes också böra tillmätas betydelse i detta sammanhang. En pantlånerörelse av den vanliga typen och en rörelse, som icke mottager annat gods än motorfordon, möbler och andra skrymmande föremål, torde sålunda icke utan vidare kunna likställas i fråga om låneavgifterna. Grundläggande synas böra vara de beräknade genomsnittskostnaderna för en väl skött pantlånerörelse av ifrågavarande typ på orten i fråga. Genom en dylik beräkningsmetod uppmuntras rörelserna att vidtaga rationaliseringsåtgärder för att minska sina omkostnader.

Låneavgiften synes böra utgå med viss procent för år räknat och procent-satsen bör vara angiven å pantsedeln. Härigenom vinnes att de lånesökande icke komma att sväva i tvivelsmål om låneavgifternas, relativt sett, betydande höjd vid denna kreditform.

Socialstyrelsen har föreslagit att i författningen om pantlånerörelse skola inlagas vissa närmare bestämmelser angående rörelsens lokal samt pants

vård och förvaring. Enligt min mening synes det med större fördel kunna överlämnas till länsstyrelserna att i de särskilda fallen i samband med tillståndsgivningen meddela erforderliga bestämmelser i dessa ämnen. Ävenså torde länsstyrelsen vid meddelande av tillstånd böra lämna erforderliga ordningsföreskrifter med avseende å rörelsen, såsom beträffande lokalens öppethållande för allmänheten.

Ett obehörigt utnyttjande av de lånsökandes belägenhet kan ske icke blott genom höga låneavgifter utan även genom en oskäligen utformning av lånevillkoren över huvud taget. Jag anser därför att pantlåneinrättningarna icke böra lämnas fria händer i hithörande frågor utan att vissa allmänna regler böra intagas i förordningen. Liksom socialstyrelsen finner jag lämpligt att det stadgas förbud för utövare av pantlånerörelse att taga eller betinga sig vederlag för utlämnat lån annorledes än i form av låneavgift eller att fordra eller mottaga skuldförbindelse å lånebeloppet. Vidare bör, såsom socialstyrelsen föreslagit, i författningen utsägas, att lån icke i något fall må anses förfallet till betalning tidigare än fyra månader efter dess utlämnande samt att, oavsett avtalad lånetid, låntagaren skall vara berättigad att, närhelst han så önskar intill dess åtgärder för pantens försäljning vidtagits, inlösa panten. Enligt bestämmelserna i 10 kapitlet 3 och 4 §§ handelsbalken är en panthavare skyldig att väl vårda panten och ansvarar för skada som uppkommer genom att vårdnadsskyldigheten eftersättes. Däremot är han icke ansvarig om panten skadas av våda. Det förekommer emellertid i många fall att utövare av pantlånerörelse bereder låntagarna ett ökat skydd genom att hålla panterna försäkrade, vanligen mot brand- och vattenskada samt stöld. Hänsyn till låntagarna synes mig kräva att, såsom socialstyrelsen även föreslagit, i författningen stadgas att i pantlånerörelse mottagna panter skola hållas försäkrade mot fara i nyss angivna hänseenden till belopp, motsvarande minst summan av utlämnade lån, ökad med 25 procent. Det synes mig lämpligt att, på sätt socialstyrelsen föreslagit, bestämmelser meddelas angående pantrealisation. Man torde härvid kunna lagfästa den praxis som avtalsmässigt råder inom pantlånerörelsen, nämligen att om lån förfallit till betalning, panten får, utan iakttagande av föreskrifterna i 10 kapitlet 2 § handelsbalken, försäljas. Beträffande den respittid för låntagaren, som bör förflyta efter lånets förfallodag, sättet för försäljningen och kungörande av pantauktion tillstyrker jag i allt väsentligt socialstyrelsens förslag. Av bestämmelserna i 10 kapitlet 2 § handelsbalken och 37 § andra stycket avtalslagen framgår att pantlånaren är skyldig tillhandahålla pantens ägare det överskott, som kan uppkomma vid pantens försäljning. Det synes vara lämpligt att, i enlighet med vad socialstyrelsen föreslagit, i lagen om pantlånerörelse stadgas skyldighet för pantlånaren att underrätta pantsättaren om uppkommet överskott, dock endast därest detta uppgår till minst 10 kronor. En på sådant sätt begränsad underrättelseskyldighet torde icke vara oskäligt betungande. Underrättelsen torde böra ske genom rekommenderat brev på pantsättarens bekostnad.

De av mig förordade reglerna om förhållandet mellan pantlånare och lån-

tagare böra med hänsyn till den föreslagna lagens natur i de flesta fall utformas såsom föreskrifter för pantlånerörelses bedrivande, vilka vid straffansvar skola iakttagas av rörelsens utövare eller ansvarige föreståndare. I sådana fall kunna reglerna självfallet icke sättas ur kraft genom avtal mellan parterna. I övriga fall böra reglerna, såvitt de äro meddelade till skydd för låntagarna, uttryckligen angivas vara tvingande. Med hänsyn till de skiftande förhållandena inom pantlånerörelsen torde emellertid vissa av de åsyftade reglerna icke böra vara helt undantagslösa. Då särskilda skäl föreligga bör länsstyrelsen kunna medgiva avvikelser. Jag föreslår att under denna förutsättning dispens får meddelas från förbudet att taga vederlag annorledes än i form av låneavgift och att mottaga skuldförbindelse å lånebeloppet samt från reglerna om skyldighet att hålla pant försäkrad, om förfallotid för lån och om tid och sätt för pantförsäljning. Genom denna dispensrätt vinnes bl. a. möjlighet att göra åtskillnad mellan olika pantlånerörelser. Anledning kan nämligen finnas att i vissa avseenden utforma lånevillkor o. d. olika allt efter rörelsernas art. En pantlånerörelse, som huvudsakligen belånar motorfordon eller andra värdefulla föremål, och en pantlånerörelse, som närmast tillgodoser de mindre bemedlades behov, torde exempelvis icke alltid böra jämnställas i nu förevarande hänseenden.

Stockholms pantaktiebolag har föreslagit att i lagen skall intagas en bestämmelse om dödande av förkommet pantkvitto. Med hänsyn till den knappa utredning, som föreligger beträffande detta spörsmål, synes det till en början icke klarlagt att något större behov av en dylik regel finnes. Vidare te sig verkningarna av det föreslagna dödningsförfarandet svårbedömbara. Såsom bolaget antytt komma troligen olika pantlåneföretag, även utan att i lagen intages någon uttrycklig regel i ämnet, att söka åvägbringa ett förfarande med samma syfte som det föreslagna. Jag anser under sådana förhållanden att frågan om lagstiftning i detta fall bör få vila i avbidan på att erfarenhet vinnes om de praktiska verkningarna av den metod, som Stockholms pantaktiebolag tänkt sig kunna tillämpa även utan stöd av särskild lagbestämmelse.

Lämpligt synes vara att länsstyrelserna upprätthålla kontakt med varandra i frågor rörande låneavgifter, lånevillkor o. d. för utbyte av erfarenheter. Någon centralisering av handläggningen av dessa frågor synes dock icke påkallad.

Länsstyrelserna böra icke släppa kontakten med pantlånerörelserna i och med att tillstånd beviljats och i samband därmed föreskrifter meddelats. Det bör ankomma på länsstyrelsen att utöva en fortlöpande tillsyn över verksamheten. Genom inspektion eller på annat lämpligt sätt bör länsstyrelsen kontrollera att rörelserna drivas i överensstämmelse med de i författningen givna bestämmelserna och av länsstyrelsen meddelade föreskrifter. I samband därmed bör länsstyrelsen pröva, huruvida på grund av ändrade förhållanden eller av annan anledning gällande låneavgifter böra jämkas eller om ändring eljest bör ske av givna föreskrifter, samt där så är fallet meddela förordnande därom.

Rörelseidkare och föreståndare böra vara skyldiga att tillhandahålla länsstyrelserna erforderliga uppgifter om rörelsen samt låta länsstyrelsen få del av rörelsens bokföring ävensom tillträde till lokalerna.

I lokalen för pantlånerörelse böra lagen i ämnet samt tillståndsbevis och möjligen utfärdade särskilda föreskrifter finnas tillgängliga för allmänheten.

För enhetlighetens skull torde det vara lämpligt, att länsstyrelsen äger fastställa låneavgifter m. m. även för kommunala pantlånerörelser och att dessa även i övrigt äro underkastade de föreslagna författningsbestämmelserna på samma sätt som övriga pantlåneföretag.

Övriga bestämmelser.

(16—27 §§)

De bestämmelser, om vilka här är fråga, utgöras främst av polismässiga kontrollföreskrifter, förbud i vissa fall att i pantlånerörelse mottaga gods samt ansvarsbestämmelser. Beträffande socialstyrelsens förslag i dessa delar torde jag få hänvisa till 12 § samt 19—28 §§ i förslaget. I yttrandena över socialstyrelsens förslag ha vissa erinringar gjorts mot de av styrelsen förordade bestämmelserna. I de flesta yttrandena ha bestämmelserna dock ej föranlett erinran. I betänkandet med förslag till ändrad lagstiftning angående handel med skrot, lump och begagnat gods ha de sakkunniga (s. 114—119) förordat vissa ändringar i hithörande delar av socialstyrelsens förslag till pantlåneförordning. Dessa ändringsförslag ha i yttrandena över de sakkunnigas betänkande i allmänhet icke mött några invändningar. Någon närmare redogörelse för yttranden över socialstyrelsens och de sakkunnigas förslag synes icke erforderlig. Det torde vara tillräckligt att här i korthet angiva de viktigare ändringar i förhållande till gällande rätt, som jag anser mig böra förorda.

Pantlånerörelses utöware har ålagts ovillkorlig skyldighet att avkräva okänd pantsättare tillfredsställande legitimation. Förbud har meddelats mot att pantlånerörelser såsom pant mottaga säng- eller barnkläder samt föremål, vilka kunna antagas vara smittofarliga eller behäftade med ohyra. Bestämmelserna om vad pantboken skall innehålla ha utvidgats. Sålunda har föreskrivits, att i boken skall införas pantens eller panternas antal, mått eller vikt ävensom i förekommande fall fabrikat och tillverkningsnummer eller annat särskilt kännemärke. Därjämte skola antecknas arten av och numret å legitimationshandling, som pantsättaren må ha företett. Då pant löses, skall anteckning göras om dagen härför samt om pantlösarens för- och tillnamn, yrke och bostad. De föreskrivna anteckningarna kunna få göras i annan ordning än i bok, om länsstyrelsen lämnar sitt medgivande därtill. För underlättande av polisens spaningsarbete har föreskrivits, att polismyndigheten i orten äger ålägga utöware av pantlånerörelse att anmäla förvärv av föremål av visst eller vissa slag. Polismyndighet, som funnit anledning till anmärkning med avseende å pantlånerörelse, har ålagts att göra anmä-

lan därom till länsstyrelsen. Anmälningsskyldighet har även i vissa fall införts för åklagare vid åtal mot utövare av pantlånerörelse eller föreståndare.

Straffbestämmelserna ha något skärpts. Icke i något fall har dock stadgats strängare straff än dagsböter. Den i 8 § 1918 års förordning förekommande straffbestämmelsen för vårdnadshavare har i enlighet med vad de sakkunniga förordat ej medtagits i förslaget, enär den syntes vara alltför sträng. Den torde f. ö. knappast ha tillämpats. Vidare har ansetts att anledning saknas att i förslaget upptaga någon motsvarighet till stadgandet i 11 § 1918 års förordning, att till böter enligt förordningen icke må dömas, om förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

I lagen den 22 juni 1911 om vissa aktiebolag, som driva lånerörelse, vilken lag numera gäller allenast för aktiebolag som driva pantlånerörelse, stadgas vissa avvikelser från allmänna aktiebolagslagens regler. Sålunda skall Kungl. Maj:ts stadfästelse sökas å bolagsordning för pantlåneaktiebolag. Kungl. Maj:t prövar bl. a. huruvida med avseende på vidden och beskaffenheten av bolagets rörelse särskilda bestämmelser må erfordras. Å ändring i bolagsordning skall likaledes sökas Kungl. Maj:ts stadfästelse. Utan att stadfästelse meddelats må bolag av ifrågavarande slag ej registreras eller ändring av bolagsordning införas i aktiebolagsregistret. — Motiveringen för att beträffande pantlåneaktiebolag kräva stadfästelse å bolagsordning och ändring däri har angivits vara att det med hänsyn till arten av dessa bolags verksamhet syntes ur det allmännas synpunkt lämpligt.

Bolagsordningarna för pantlåneaktiebolag äro för närvarande tämligen ensartade. Bolagets verksamhet brukar angivas ha till föremål att betjäna allmänheten med lån mot pant av lös egendom, som hos bolaget förvaras. Vidare erinras, att bolaget är skyldigt ställa sig till efterrättelse lånebolagslagen och förordningen angående idkande av pantlånerörelse ävensom de ytterligare bestämmelser som eljest äro eller bliva stadgade för bolag av ifrågavarande slag. Beträffande vissa av bolagen ha särskilda föreskrifter meddelats om avsättningar till reservfonden, varjämte vinstutdelningen stundom är maximerad.

Med det system för offentlig kontroll — även i socialt och ekonomiskt hänseende — över pantlånerörelse, som jag i det föregående förordat, och efter ikraftträdandet av 1944 års aktiebolagslag synes behov ej förefinnas att kräva särskild stadfästelse å pantaktiebolags bolagsordning. Jag föreslår därför att 1911 års lånebolagslag upphäves.

Lagen om pantlånerörelse föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1950. Pantlånerörelse, som vid tiden för ikraftträdandet med vederbörligt tillstånd utövas, synes böra få fortsättas under viss tid, förslagsvis fem år, efter nämnda tidpunkt, utan att nytt tillstånd erfordras. Det torde böra föreskrivas att vid sådan rörelses fortsatta bedrivande bestämmelserna i lagen om pantlånerörelse skola iakttagas och att länsstyrelsen så snart ske kan

skall för rörelsen meddela föreskrifter, som i 6 § av lagen omförmälas. Å ett låneförhållande, som uppkommit före lagens ikraftträdande, bli följaktligen efter utgången av år 1949 — oavsett vad avtalet kan innehålla däremot stridande — tillämpliga bl. a. de av länsstyrelsen meddelade bestämmelserna om låneavgift och lagens bestämmelser om förfallotid, om pantrealisation och om under rättelse angående överskott, som uppkommit vid realisation.

Hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom handelsdepartementet upprättats förslag till lag om pantlånerörelse.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bihang till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Carl Gustaf Gyllenhaal.

Bihang.

(Gällande bestämmelser:)

(Förslaget:)

Nr 387**F ö r s l a g****Förordning angående idkande
av pantlånerörelse;**

till

lag om pantlånerörelse.*given Stockholms slott den 28 maj
1918.*

Härigenom förordnas som följer.

Rätten att idka pantlånerörelse m. m.

1 §.

Ej må någon såsom yrke driva pantlånerörelse utan att hava därtill erhållit behörigt tillstånd. Sådant tillstånd sökes hos länsstyrelsen med uppgift om stället, varest rörelsen skall utövas. Länsstyrelsen har att inhämta utlåtande över ansökningen i stad ej mindre av poliskammare, där sådan finnes, eller i annat fall av magistrat eller stadsstyrelse än även av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmän rådstuga samt å landet såväl av kommunalnämnd som av kommunalstämma eller kommunalfullmäktige, där sådana finnas. Tillstånd må meddelas, endast för så vitt behov av den ifrågasatta pantlånerörelsen prövas föreligga och allenast åt den, som råder över sig och sin egendom och i övrigt finnes lämplig. Ombyte av ställe för rörelsens bedrivande får ej ske utan anmälan därom hos den myndighet, som meddelat tillståndet.

1 §.

Lånerörelse, i vilken lösören mottagas såsom pant (pantlånerörelse), må icke utövas utan tillstånd av länsstyrelsen.

Tillstånd må meddelas endast om behov av rörelsen anses föreligga och skall företrädesvis lämnas antingen kommun eller ock bolag eller ekonomisk förening som har till syfte att driva rörelsen på villkor, fördelaktiga för låntagarna, och utan rätt för delägare eller annan att njuta del i vinst.

Enskild person må beviljas tillstånd endast om han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet och i övrigt anses lämplig.

Tillstånd meddelas för viss tid, högst tio år.

2 §.

Ansökning om tillstånd att idka pantlånerörelse göres hos länsstyrelsen i det län, där rörelsen skall bedrivas. Ansökningen skall innehålla uppgift om ort och lokal för rörelsen samt om de låneavgifter och övriga lånevillkor som sökanden ämnar tillämpa.

Länsstyrelsen har att inhämta yttrande över ansökningen av kommunens beslutande myndighet och av polismyndigheten i orten.

(Gällande bestämmelser:)

14 §.

Pantlånerörelse må jämväl idkas av bolag eller av kommun, dock under villkor att sådant sker genom föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande, som om han dreve den för egen räkning; och gälle för övrigt i avseende å föreståndaren samt beträffande rörelsen i tillämpliga delar vad här ovan stadgats.

6 §.

Tillstånd till pantlånerörelse förverkas och kan ej ånyo erhållas av den, som dömes till ansvar för tjuvnadsbrott, eller, med avseende å hos honom anträffat stulet gods, befinnes skyldig till ansvar enligt 3 kap. 10 § strafflagen. Lag samma vare för den, som mera än en gång dömts till ansvar för överträdelse av stadgande i 3 eller 5 § av denna förordning; och kan för övrigt länsstyrelsen, om pantlånare finnes ej vara lämplig att utöva rörelsen, meddela förbud för honom att vidare idka densamma.

(Förslaget:)

3 §.

Där pantlånerörelse bedrivs av kommun, bolag eller ekonomisk förening skall för rörelsen finnas anställd särskild föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande.

Utövas rörelsen av bolag eller ekonomisk förening, skall föreståndaren vara godkänd av länsstyrelsen. Godkännande må meddelas endast den, som uppfyller de i 1 § tredje stycket stadgade villkoren.

Avgår av länsstyrelsen godkänd föreståndare må rörelsens utövare, under förutsättning att ansökan om godkännande av ny föreståndare ofördröjligen göres, i avbidan på beslut härom utse person som uppfyller villkoren i 1 § tredje stycket att tills vidare vara ansvarig föreståndare i den avgångnes ställe.

4 §.

Har utövare av pantlånerörelse avlidit må rörelsen för dödsboets räkning fortsättas under ett år av återstående tillståndstid. Rörelsen må likväl utövas endast genom ansvarig föreståndare, som i 3 § omförmåles; för tiden till dess föreståndare godkänts av länsstyrelsen skall vad i tredje stycket nämnda paragraf stadgas äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Tillstånd att idka pantlånerörelse samt godkännande av föreståndare må återkallas när anmärkningar mot rörelsens skötsel eller mot vederbörandes lämplighet därtill föranleda.

(Gällande bestämmelser:)

(Förslaget:)

Huvudgrunder för pantlånerörelses
bedrivande.

6 §.

Vid meddelande av tillstånd till pantlånerörelse skall länsstyrelsen fastställa låneavgifter för rörelsen. Länsstyrelsen skall därjämte angiva den lokal, som må användas, meddela erforderliga bestämmelser om pants vård och förvaring samt lämna de ordningsföreskrifter med avseende å rörelsen, som kunna anses påkallade.

7 §.

Låneavgiften skall utgå med viss procent av lånebeloppet.

Utövare av pantlånerörelse må ej taga eller betinga sig vederlag för lån annorledes än i form av låneavgift, ej heller fordra eller mottaga skuld-förbindelse å lånebeloppet.

2 §.

Pantlånare är pliktig över rörelsen föra bok, varav i ordentlig nummer-följd kan inhämtas upplysning om varje av honom mot pant utlämnat lån, dag, då sådant skett, villkoren därför och pants beskaffenhet samt pantsättares namn, yrke och hemvist; och vare pantlånare skyldig vid pants mottagande tillställa låntagaren ett med lånets bokförda nummer försett bevis, innehållande uppgift å dagen, då pantsättningen ägt rum, lånesumman, villkoren för lånet samt pants beskaffenhet.

8 §.

Vid pantsättning skall låntagaren tillställas särskilt bevis om pantsättningen (*pantsedel*). Pantsedel skall innehålla uppgift om dagen för pantsättningen, lånesumman, låneavgiften och övriga lånevillkor ävensom om pants eller panternas art samt antal, mått eller vikt. Låneavgiften skall vara angiven i procent för år räknat.

9 §.

Panterna skola hållas försäkrade mot brand- och vattenskada samt stöld till belopp, motsvarande minst summan av utlämnade lån ökad med 25 procent.

10 §.

Lån i pantlånerörelse må icke i något fall anses förfallet till betalning tidigare än fyra månader efter dess utlämnande.

Oavsett avtalad lånetid är låntagare berättigad att, närhelst han så öns-

(Gällande bestämmelser:)

(Förslaget:)

kar intill dess åtgärder för pantens försäljning vidtagits, inlösa panten.

11 §.

Har lån förfallit till betalning, må panten försäljas.

Åtgärder för försäljning må dock ej utan särskild begäran från låntagaren vidtagas tidigare än två månader efter lånets förfallodag. Försäljningen må ej ske annorledes än å offentlig auktion å den ort, där pantsättningen ägt rum, eller, då panten är å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris.

Försäljning å auktion skall minst åtta dagar i förväg kungöras i tidning inom orten med angivande tillika av lånets förfallodag.

12 §.

Lämnar vid pantförsäljning erhållen köpeskilling, sedan därifrån avdragits lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden, överskott å minst tio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas därom genom rekommenderat brev.

13 §.

Från bestämmelserna i 7 § andra stycket, 9 §, 10 § första stycket och 11 § andra stycket må länsstyrelsen, då särskilda skäl därtill äro, meddela undantag.

14 §.

Pantlånerörelse står under tillsyn av länsstyrelsen, som har att genom inspektion eller på annat lämpligt sätt övervaka att rörelsen bedrives i överensstämmelse med bestämmelserna i denna lag och de av länsstyrelsen med stöd av 6 § meddelade föreskrifterna. Finner länsstyrelsen på grund av ändrade förhållanden eller av annan anledning erforderligt att nya sådana föreskrifter meddelas eller att gällande låneavgifter jämkas eller att ändring eljest vidtages av givna föreskrifter, skall

(Gällande bestämmelser:)

(Förslaget:)

länsstyrelsen meddela förordnande därom.

Utövare av pantlånerörelse och föreståndare för sådan rörelse äro skyldiga att tillhandahålla länsstyrelsen erforderliga uppgifter om rörelsen samt att låta länsstyrelsen få del av rörelsens bokföring ävensom tillträde till lokalerna.

15 §.

I pantlånerörelsens lokal skola denna lag samt tillståndsbeviset för rörelsen och de särskilda föreskrifter, som lämnats av länsstyrelsen, finnas tillgängliga för allmänheten.

Kontrollföreskrifter m. m.

16 §.

Pant må mottagas endast från den, som är känd för pantlånerörelsens utövare eller hans personal eller ock kan legitimera sig på ett tillfredsställande sätt.

3 §.

Pantlånare eller hans biträde må ej för rörelsen mottaga föremål såsom pant från den, som ej fyllt 18 år eller som är berusad, även om föremålet utbjudes för annans räkning.

17 §.

Ej må pant mottagas från den, som är berusad eller ej fyllt 18 år.

Såsom pant må icke mottagas föremål, vilket kan antagas vara smitofarligt eller behäftat med ohyra, ej heller i något fall säng- eller barnkläder.

2 §.

Pantlånare är pliktig över rörelsen föra bok, varav i ordentlig nummerföljd kan inhämtas upplysning om varje av honom mot pant utlämnat lån, dag, då sådant skett, villkoren därför och pantens beskaffenhet samt pantsättares namn, yrke och hemvist; och vare pantlånare skyldig vid pants mottagande tillställa låntagaren ett med lånets bokförda nummer försett bevis, innehållande uppgift å dagen,

18 §.

Över pantlånerörelse skall föras bok (*pantbok*), av vilken i löpande nummerföljd kan inhämtas upplysning om varje utlämnat lån, dagen för pantsättningen, villkoren för lånet, pantens eller panternas art och antal, mått eller vikt ävensom i förekommande fall fabrikat och tillverkningsnummer eller annat särskilt kännemärke, vidare om dag då panten löses. Därjämte skola antecknas

(Gällande bestämmelser:)

då pantsättningen ägt rum, lånesumman, villkoren för lånet samt pantens beskaffenhet.

5 §.

Efter anmälan av polismyndighet, att föremål förkommit eller olovligen frånhänts ägaren, vare pantlånare pliktig att ofördröjligen undersöka, huruvida föremålet finnes i hans besittning och huruvida uti den i 2 § omförmälda bok förekommer anteckning om detsamma. Vinnes upplysning om föremålet, skall pantlånaren, så fort ske kan, därom lämna myndigheten underrättelse.

Erhåller pantlånare annorledes än nu sagts kännedom om att den, som för pantsättning hos honom utbjuder föremål, olovligen åtkommit detsamma eller av annan anledning icke äger rätt att pantsätta föremålet, eller får pantlånare skälig anledning till misstanke därom, vare han likaledes skyldig att genast underrätta vederbörande polismyndighet.

4 §.

Polismyndighet äger, då den därtill finner skäl, undersöka pantlånares lager samt granska hans bokföring. Pantlånare eller hans ställföreträdare vare pliktig att därvid tillhandahålla pantsatt föremål eller över rörelsen förd bok, vars granskning påkallas, samt att tillhandagå

(Förslaget:)

pantsättares och pantlösares för- och tillnamn, yrke och bostad samt arten av och numret å legitimationshandling, som må hava företetts. Pantbok må, därest så finnes lämpligt, föras i särskilda avdelningar. Pantbok skall vara inbunden och försedd med fortlöpande sidtal.

Där länsstyrelsen det medgiver må anteckningarna göras i annan ordning än i bok; om dylika anteckningar skall i tillämpliga delar gälla vad om pantbok är stadgat.

Varje pant skall förses med samma nummer som dess nummer i pantboken.

19 §.

Efter anmälan av polismyndighet att gods förkommit eller olovligen frånhänts ägaren vare utövare av pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse pliktig att ofördröjligen undersöka om godset finnes i hans besittning och om han innehar någon anteckning om detsamma. Vinnes upplysning om godset, skall polismyndigheten så fort ske kan underrättas därom.

Erhåller utövare av pantlånerörelse eller föreståndare annorledes än nu sagts kännedom om att den, som för pantsättning utbjuder gods, olovligen åtkommit detsamma eller av annan anledning icke äger rätt att pantsätta det, eller får han skälig anledning till misstanke därom, vare han skyldig att genast underrätta polismyndigheten i orten.

Skriftliga meddelanden från polismyndigheten rörande gods skola under en tid av ett år förvaras ordnade i tidsföljd eller i annan ordning, som anvisas av polismyndigheten.

20 §.

Polismyndigheten i orten äger ålägga utövare av pantlånerörelse att till polismyndigheten anmäla förvärv av föremål av visst eller vissa slag.

21 §.

Utövare av pantlånerörelse vare skyldig låta polismyndighet under-

(Gällande bestämmelser:)

med upplysningar. Finnas särskilda ordningsföreskrifter vara av nöden i fråga om rörelsens bedrivande, äge polismyndighet ock meddela dylika föreskrifter.

(Förslaget:)

söka rörelsens lokaler samt granska pantboken.

22 §.

Då med avseende å rörelsen föreligger anledning till anmärkning, skall polismyndigheten göra anmälan därom till länsstyrelsen samt föreslå de åtgärder, som kunna vara erforderliga. Åtalas utöware av pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse för brott, som omförmäles i 12 eller 20—23 kapitlen strafflagen, eller för förseelse mot denna lag, skall åklagaren så snart ske kan underrätta länsstyrelsen om åtalet samt om utgången av målet.

23 §.

Nedlägges pantlånerörelse eller avgår föreståndare, skall rörelsens utöware ofördröjligen göra anmälan därom till länsstyrelsen.

Straffbestämmelser m. m.

7 §.

1 mom. Den, som utan behörigt tillstånd idkar pantlånerörelse, böte från och med femtio till och med femhundra kronor.

2 mom. Underlåter pantlånare att anmäla ombyte av ställe för rörelsens utövande eller att föra bok, så inrättad som i 2 § sägs, eller att avlämna sådant bevis, som i samma paragraf nämnes, böte från och med fem till och med tvåhundra kronor.

Till samma ansvar vare den förfallen, som bryter mot föreskrift i 4 eller 5 §.

3 mom. För överträdelse av stadgandet i 3 § vare straffet böter från och med tjugufem till och med tvåhundra kronor.

8 §.

Har någon, som ej fyllt 15 år, till pantlånare eller hans biträde för

24 §.

1 mom. Den som idkar pantlånerörelse utan att enligt föreskrifterna i denna lag vara därtill berättigad, straffes med dagsböter.

Till samma ansvar vare den förfallen

1) som utövar rörelse, som i 3 eller 4 § avses, annorledes än genom behörig föreståndare, eller

2) som bryter mot de av länsstyrelsen med stöd av 6 eller 14 § meddelade föreskrifterna eller mot bestämmelserna i 7 §, 9 §, 11 § andra eller tredje stycket, 14 § andra stycket, 17 §, 19 § första eller andra stycket eller 21 §.

2 mom. Förseelse mot 8, 12, 15, 16 eller 18 §, 19 § tredje stycket eller 23 § straffes med böter från och med fem till och med tre hundra kronor.

(Gällande bestämmelser:)

(Förslaget:)

pantsättning utbjudit föremål, skall den, vilken värden om den omyndige åligger, straffas så, som i 7 § 2 mom. sägs, där det ej kan antagas, att utbjudandet skett mot hans uttryckliga föreskrift eller eljest honom ovetande.

9 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot bestämmelserna i denna förordning, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits fällas till böter, som för förseelsen äro stadgade.

10 §.

För förseelse, som med husbondes vetenskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, ansvare husbonden såsom vore förseelsen begången av honom själv.

11 §.

Till böter enligt denna förordning må icke dömas, om förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

12 §.

Böter enligt denna förordning tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

13 §.

Förseelse mot de i denna förordning givna föreskrifter åtalas vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål är förordnat.

25 §.

Utövare av pantlånerörelse så ock föreståndare ansvarar för förseelse mot denna förordning, som begås av person, anställd i rörelsen, liksom vore förseelsen begången av honom själv, därest ej omständigheterna göra sannolikt att förseelsen skett utan hans vetenskap och vilja.

26 §.

Böter enligt denna lag tillfalla kronan.

(Gällande bestämmelser:)

(Förslaget:)

14 §.

Pantlånerörelse må jämväl idkas av bolag eller av kommun, dock under villkor att sådant sker genom föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande, som om han dreve den för egen räkning; och gälle för övrigt i avseende å föreståndaren samt beträffande rörelsen i tillämpliga delar vad här ovan stadgats.

27 §.

Över polismyndighets beslut enligt denna lag må besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad från det klaganden erhållit del av beslutet.

Talan mot länsstyrelses beslut föres hos Konungen genom besvär i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Polismyndighets och länsstyrelses beslut skola lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan, där ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1950.

Genom lagen upphävas förordningen den 28 maj 1918 (nr 387) angående idkande av pantlånerörelse och lagen den 22 juni 1911 (nr 53 s. 2) om vissa aktiebolag, som driva lånerörelse.

Pantlånerörelse, som vid denna lags ikraftträdande med vederbörligt tillstånd utövas, må under iakttagande av de i denna lag meddelade bestämmelserna fortsättas under en tid av fem år efter nämnda tidpunkt, utan att nytt tillstånd erfordras. För sådan rörelse skall länsstyrelsen så snart ske kan meddela föreskrifter, som i 6 § omförmälas.

Socialstyrelsens förslag
till
förordning
angående idkande av pantlånerörelse.

1 §.

Ej må pantlånerörelse drivas utan att tillstånd därtill erhållits. Sådant tillstånd må endast beviljas kommun, allmännyttigt bolag eller aktiebolag med en till högst 5 procent begränsad vinstutdelning.

Tillstånd att driva pantlånerörelse må meddelas endast såvida behov av den ifrågasatta pantlånerörelsen föreligger.

I andra fall än där dylikt tillstånd erhållits må ej i firma eller vid be-teckning av rörelse användas ordet pant.

2 §.

Tillstånd att driva pantlånerörelse sökes hos länsstyrelsen i det län, där rörelsen skall utövas. I ansökningen skall lämnas uppgift om ort och lokal, varest rörelsen är avsedd att bedrivas, samt om de låneavgifter, som sökanden ämnar betinga sig i rörelsen. Vidare skall uppgift lämnas om de av-löningsförmåner, som skola utgå till föreståndaren för rörelsen och övrig personal.

Länsstyrelsen har att över ansökningen inhämta yttrande *dels* i stad av poliskammare, där sådan finnes, eller i annat fall av magistrat eller kom-munalborgmästare samt å landet av kommunalnämnd och polismyndighe-ten i orten, *dels ock* av vederbörande fattigvårdsstyrelse och hälsovårds-nämnd.

När pantlånerörelse upphör att bedrivas, skall anmälan därom göras till länsstyrelsen.

3 §.

För kommunal pantlånerörelse skall finnas en för rörelsens drivande an-svarig styrelse, vars ledamöter utses av kommunen.

4 §.

Pantlånerörelse skall idkas genom föreståndare, vilken är ansvarig för rörelsens behöriga utövande.

Som föreståndare må ej användas annan än den, som blivit av länssty-relsen godkänd. Meddelat tillstånd kan av länsstyrelsen återkallas, när om-ständigheterna därtill föranleda.

Ej må annan godkännas som föreståndare än den, som råder över sig och sin egendom och i övrigt finnes lämplig för rörelsens bedrivande. Den, som jämlikt 22 § förverkat rätt att förestå pantlånerörelse, må ej godkän-nas som föreståndare.

5 §.

Vid meddelande av tillstånd till idkande av pantlånerörelse skall angivas den lokal, där rörelsen må bedrivas, samt de låneavgifter, vilka må betingas.

Länsstyrelsen äger meddela bestämmelser rörande pantlånelokalens be-skaffenhet och inredning, tid för dess öppethållande samt avlöningsförmå-

ner till rörelsens personal ävensom giva de närmare föreskrifter, som i övrigt finnas erforderliga för att rörelsen skall bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

Då tillstånd till pantlånerörelse beviljas, skall länsstyrelsen utfärda tillståndsbevis med angivande av samtliga de föreskrifter i avseende å rörelsens utövande, som lämnats vid tillståndets meddelande.

6 §.

Länsstyrelsen skall utse därtill lämplig person att deltaga i den årliga revisionen av pantlånerörelsens räkenskaper och förvaltning. Länsstyrelse bestämmer revisorns arvode. Kostnaderna härför skola gäldas av rörelsen. Revisorn skall till länsstyrelsen avgiva redogörelse för revisionen.

Det åligger styrelse för pantlånerörelse att årligen före mars månads utgång till länsstyrelsen insända berättelse över föregående kalenderårs verksamhet. I berättelsen skall intagas balansräkning vid verksamhetsårets utgång samt specifikation av inkomster och utgifter under året ävensom förslag till disposition av rörelsens nettovinst.

Länsstyrelsen skall granska de sålunda lämnade uppgifterna samt på grundval av granskningen *dels* godkänna eller föreskriva ändring i förslaget till rörelsevinstens disposition, *dels* tillse att de för rörelsen fastställda låneavgifterna icke äro högre än som erfordras för skäligh förräntning av i rörelsen investerat kapital, *dels* ock föreskriva de omläggningar av rörelsens ekonomiska skötsel, som betingas av omständigheterna.

När anledning därtill förekommer, må länsstyrelse återkalla beviljat tillstånd ävensom i andra avseenden än tidigare i denna paragraf avses meddelade ändrade villkor eller bestämmelser för verksamheten.

7 §.

Försättes bolag, som driver pantlånerörelse, i konkurs, må rörelsen för konkursboets räkning fortsättas under en tid av högst ett år efter första borgenärssammanträdet i konkursen.

Det åligger konkursbo, som ämnar fortsätta rörelsen att därom inom en månad efter första borgenärssammanträdet i konkursen göra anmälan hos länsstyrelsen med uppgift därvid tillika å den person, som antagits till föreståndare för rörelsen. Hinder möter icke för konkursbo att såsom föreståndare antaga i rörelsen tidigare anställd föreståndare eller tjänsteman. Göres ej anmälan inom föreskriven tid eller prövas den till föreståndare antagne icke vara därtill lämplig, anses tillståndet hava upphört den dag, tiden för anmälningskyldigheten gick till ända eller beslut i frågan meddelades.

8 §.

Den lokal, som nyttjas för pantlånerörelse, skall vara ljus, torr och luftig, hava en i förhållande till rörelsens omfattning tillräcklig storlek samt hållas i ordentligt och ur hygienisk synpunkt tillfredsställande skick. För pantternas förvaring och vård skola lämpliga anordningar till förekommande av smittfara vara vidtagna inom lokalen.

Ombyte av lokal för rörelsens bedrivande må ej ske med mindre länsstyrelsen därtill giver sitt bifall; skolande därvid tillfälle beredas de i 2 § 2 stycket angivna myndigheter att yttra sig.

9 §.

Lokalen skall utvändigt vara försedd med skylt, som tydligt angiver rörelsens namn.

I lokalen skola ett exemplar av denna förordning samt bestyrkt avskrift av det tillståndsbevis, som gäller för rörelsens innehavare, ävensom av de särskilda föreskrifter i avseende å rörelsens utövande, som må hava lämnats av länsstyrelsen, vara på lämpligt ställe tillgängliga för allmänheten.

10 §.

Panterna skola hållas avskilda från andra föremål och förvaras på ett överskådligt och ur hygienisk synpunkt tillfredsställande sätt samt skola väl vårdas.

11 §.

Pantlånerörelse skall i inländskt försäkringsbolag med vederbörligen fastställd bolagsordning hava panterna försäkrade mot brand- och vattenskada samt stöld till belopp, motsvarande minst summan av utlämnade lån ökad med 25 procent.

12 §.

I pantlånerörelse skall föras bok över rörelsen (pantbok), varav i ordentlig nummerföljd kan inhämtas upplysning om varje i rörelsen mot pant utlämnat lån, dag då pantsättning skett, villkoren därför och pantens art samt pantsättarens namn, yrke och hemvist. Låntagare, som ej är för rörelsens föreståndare eller övriga personal känd, är skyldig förete legitimation. Legitimationshandlingens art skall angivas i pantboken.

Varje pant skall förses med nummer lika med det, varunder anteckning om pantsättningen införts i pantboken.

13 §.

Vid pantsättning skall låntagaren tillställas ett med lånets bokförda nummer försett bevis (pantседel), innehållande uppgift å dagen, då pantsättningen ägt rum, lånesumman, låneavgiften och övriga villkor för lånet samt pantens art. Låneavgiften skall därvid angivas jämväl i visst kronotal för ett hundra kronor för år räknat.

14 §.

Låneavgiften skall innefatta hela gottgörelsen för lånet och beräknas efter visst belopp för ett hundra kronor av lånebeloppet.

Det är i pantlånerörelse förbjudet att för utlämnande av lån mot pant taga eller betinga vederlag i annan form än låneavgift, som ovan sägs, ävensom att förutom pant fordra eller mottaga skuldförbindelse å lånebeloppet.

15 §.

Låneavgift må beräknas till tiden för inlösen eller i fall, som i 17 § avses, till tiden för försäljningen, varvid hinder ej möter att räkna del av månad såsom hel månad.

16 §.

Även om kortare lånetid skulle vara avtalad, anses lånet likväl ej för fallet tidigare än fyra månader efter dess utlämnande.

Oavsett avtalad lånetid är pantsättaren berättigad att, när helst han så önskar och intill dess åtgärder för pantens försäljning vidtagas, inlösa panten.

17 §.

Har mot pant utlämnat lån förfallit till betalning utan att lånet blivit inlöst, må panten försäljas å offentlig auktion eller, då fråga är om å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris;

dock må sådan försäljning ej äga rum tidigare än två månader efter förfallodagen.

Där ej fråga är om sådan försäljning av värdepapper, som enligt vad nyss sagts må ske utan auktion, må försäljningen ej äga rum å annan ort än den, där pantsättningen skett. Auktionen skall minst åtta dagar, innan den hålles, kungöras i tidning inom orten, därvid jämväl vederbörande pantsedlars nummer skola angivas.

18 §.

Med den köpeskilling, som erhållits vid försäljningen, må täckas fordran till kapital och låneavgift ävensom samtliga med fordringens utfående förändade kostnader.

Därest överskott å minst tio kronor uppstått, skall pantsättaren på egen bekostnad så snart ske kan efter försäljningen i rekommenderat brev under uppgiven adress lämnas underrättelse om överskottet.

Vid försäljningen uppkommande överskott skola bokföras särskilt och insättas å bankräkning samt tillhandahållas pantsedelns innehavare under tio år efter försäljningsdagen, därest han inom sagda tid giver sig tillkänna, men tillfaller eljest pantlåneinrättningen.

19 §.

I pantlånerörelse må ej mottagas föremål såsom pant från den, som ej fyllt 18 år, eller som är berusad, även om föremålet utbjudes för annans räkning, ej heller från den, beträffande vilken polismyndighet meddelat förbud, varom i 20 § 3 stycket sägs.

Såsom pant må icke mottagas sängkläder eller barnkläder eller sådana kläder eller föremål, som på grund av smuts eller eljest kunna antagas vara smittfarliga, ej heller föremål, som kunna antagas vara erhållna genom fattigvård eller annan offentlig understödsverksamhet eller ock genom enskild välgörenhet.

20 §.

Polismyndighet och hälsovårdsnämnd i orten äga undersöka pantlåneinrättnings lokaler och lager, varjämte polismyndigheten äger granska rörelsens bokföring. Vidare äger fattigvårdsstyrelse i orten taga del av inrättningens pantbok. Rörelsens föreståndare vare pliktig att i dessa fall tillhandahålla pantsatta föremål och över rörelsen förda böcker samt att tillhandagå med upplysningar.

Då så finnes av företagen undersökning eller granskning påkallat, skall polismyndigheten eller hälsovårdsnämnden därom hos länsstyrelsen göra anmälan, åtföljd af förslag till de åtgärder eller föreskrifter, som anses erforderliga. Sådan anmälan skall jämväl av polismyndighet göras, där föreståndaren eljest finnes underlåta att ställa sig till efterrättelse de för rörelsens utövande i denna förordning eller annorstädes vederbörligen meddelade föreskrifter eller i övrigt finnes ej vara lämplig att utöva pantlånerörelse.

På framställning av fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd eller nykterhetsnämnd eller de eljest synnerliga skäl därtill föreligga äger polismyndighet meddela pantlånerörelse i orten förbud att för pantsättning mottaga föremål från viss angiven person.

21 §.

Efter anmälan av polismyndighet, att föremål förkommit eller olovligen fränhänts ägaren, vare föreståndaren pliktig att ofördröjligen undersöka,

huruvida föremålet finnes i rörelsens besittning och huruvida uti pantboken förekommer anteckning om detsamma. Vinnes upplysning om föremålet, skall föreståndaren, så fort ske kan, därom lämna myndigheten under rättelse.

Erhåller föreståndare annorledes än som sagts kännedom om att den, som för pantsättning hos inrättningen utbjuder föremål, olovligen åtkommit detsamma eller av annan anledning icke äger rätt att pantsätta föremålet, eller får föreståndare skälig anledning till misstanke därom, vare han likaledes skyldig att genast underrätta vederbörande polismyndighet.

22 §.

Den som dömes till ansvar för något eller några av följande brott, nämligen förfalskning, tjuvnad, bedrägeri, utpressning, ocker, häleri, förskingring eller gäldenärsbrott, må ej, där brottet blivit begånget under tid, då han förestått pantlånerörelse, densamma vidare förestå. Vad nu sagts gäller även i fråga om den, som mer än en gång dömts till ansvar för överträdelse av stadgande i 19 eller 21 § av denna förordning.

Det åligger vederbörande domstol att ofördröjligen till länsstyrelsen i det län, där rörelsen bedrivs, insända avskrift av utslaget.

23 §.

Den som, utan att enligt föreskrifterna i denna förordning vara därtill berättigad, idkar eller förestår pantlånerörelse, straffes med dagsböter, minst fem.

Förseelse mot 1 § 3 stycket, 6 § 2 stycket, 8, 9, 11, 12, 13, 17, 18, 19 §§, 20 § 1 stycket eller 21 § så ock mot de föreskrifter, som av länsstyrelse meddelas med stöd av 5 § 2 stycket, straffas med böter från och med fem till och med två hundra kronor.

24 §.

Har någon, som ej fyllt 15 år, till pantlåneinrättning för pantsättning utbjudit föremål, skall den, vilken värden om den omyndige åligger, straffas så, som i 23 § 2 stycket sägs, där det ej kan antagas, att utbudandet skett mot hans uttryckliga föreskrift eller eljest honom ovetande.

25 §.

Har någon under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse mot bestämmelserna i denna förordning, fortsatt samma förseelse och på denna grund ånyo åtalats, skall såsom särskilt brott anses vad han före varje åtal förbrutit.

26 §.

Till böter enligt denna förordning må icke dömas, om förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

27 §.

Böter enligt denna förordning tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

28 §.

Förseelse mot de i denna förordning givna föreskrifter åtalas vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, eller, där

sådan icke finnes, vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål är förordnat.

Denna förordning träder i kraft den

Genom denna förordning upphäves förordningen den 28 maj 1918 (nr 387) angående idkande av pantlånerörelse, därvid skall iakttagas, att förordningens bestämmelser fortfarande skola tillämpas å förseelse, som begåtts under förordningens giltighetstid.

Där bolag eller kommun på grund av tillstånd enligt äldre författning idkar pantlånerörelse, må denna fortsättas även efter det förordningen trätt i kraft under iakttagande av de i förordningen meddelade föreskrifter. Därvid skall iakttagas, att aktiebolag må av den i rörelsen uppkomna vinsten utdela så mycket som svarar mot 5 procent å det i rörelsen vid tidpunkten för denna förordnings ikraftträdande investerade kapitalet. Såsom förutsättning för rörelsens fortsatta bedrivande gäller, att anmälan om rörelsen med uppgift om föreståndare skett hos länsstyrelse före nyssnämnda dag.

Enskild person, som vid förordningens ikraftträdande i behörig ordning idkar pantlånerörelse, må av länsstyrelse för högst ett år i sänder och icke längre än till den 1 januari 1953 erhålla tillstånd att fortsätta verksamheten. Under avvecklingsperioden skall dylik enskild pantlånerörelse i tillämpliga delar vara underkastad föreskrifterna i denna förordning. I samband med meddelande av tillstånd, varom här är fråga, skall länsstyrelse förordna därtill lämplig person till tillsynsman över rörelsen. Tillsynsmannen skall årligen lämna länsstyrelse redogörelse för rörelsens bedrivande.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 31 mars 1949.

Närvarande:

justitieråden GEIJER,
DAHLMAN,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL.

Enligt lagrådet den 5 mars 1949 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 februari 1949, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om pantlånerörelse*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av e. o. hovrättsassessorn A. Brunnberg.

Förslaget föranledde följande yttranden.

8 §.

Lagrådet:

Å pantsedel läser även böra antecknas det nummer, under vilket lånet enligt 18 § skall införas i pantboken.

10 §.

Lagrådet:

Då länsstyrelsen enligt 13 § kan medgiva undantag från regeln i 10 § första stycket, torde det där förekommande uttrycket »icke i något fall anses förfallet till betalning» böra utbytas mot uttrycket »ändå att annat avtalats, icke anses förfallet till betalning».

11 §.

Lagrådet:

Efter sin ordalydelse innebär föreskriften i tredje stycket att kungörelsen om pantauktionen städse och således även när ett större antal panter skola försäljas skall angiva varje låns förfallodag. Detta skulle medföra att kungörelsen kunde bli mycket vidlyftig och kostsam. Emellertid synes föreskriften ej vara avsedd att tolkas så, utan läser meningen vara, att om flera panter skola säljas å samma auktion det skulle räcka med en för alla lånen gemensam uppgift utmärkande under vilken tid t. ex. under vilken eller vilka månader lånen förfallit. Någon jämkning av paragrafens ordalag för att utmärka vad sålunda är åsyftat synes vara att förorda.

18 §.

Lagrådet:

Av pantboken bör tydligen framgå jämväl huruvida och när panten sålts samt försäljningssumman. Detta krav må dock anses uppfyllt genom att, såsom för närvarande torde vara praxis, hänvisning i pantboken göres till protokoll eller anteckning över den auktion, vid vilken panten sålts.

Övergångsstadgandet.

Justitierådet Geijer:

För en enskild person, som vid tiden för den nya lagens ikraftträdande idkar pantlånerörelse med vederbörligt tillstånd och som enligt de äldre bestämmelserna ägde fortsätta därmed utan tidsbegränsning, synes det föreslagna övergångsstadgandet innebära en onödig hårdhet, då det föreskriver att han, sedan fem år förflutit efter lagens ikraftträdande, måste nedlägga rörelsen, om han icke erhåller nytt tillstånd. Det bör observeras att sådant tillstånd då icke kan beviljas för honom, om såsom hans konkurrent om tillståndet uppträder kommun, bolag eller förening med syfte som i 1 § sägs. Det hjälper honom då icke hur väl och kländerfritt han än må ha skött rörelsen. Vissa myndigheter, som yttrade sig över socialstyrelsens förslag, anförde därvid beaktansvärda billighetsskäl för att sådan persons rätt att fortsätta rörelsen icke skulle röna inverkan av den ändrade lagstiftningen. Skulle en dylik ståndpunkt anses innefatta en alltför stor eftergift åt de enskilda intressena, synes det i allt fall böra tagas under övervägande att komplettera övergångsstadgandet med en bestämmelse av innebörd att, då person som nu nämnts söker nytt tillstånd, ansökningen må kunna beviljas utan hinder av sådan företrädesrätt som omförmäles i 1 §.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 1 april 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, anmäler efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet lagrådets den 31 mars 1949 avgivna utlåtande över det den 18 februari 1949 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om pantlånerörelse* samt anför därvid följande.

Lagrådets anmärkningar vid 8, 10 och 11 §§ av det remitterade förslaget ha föranlett ändringar av dessa paragrafer i enlighet med vad lagrådet förordat. Härutöver ha i förslaget företagits vissa smärre jämkningar av formell art.

En ledamot av lagrådet har anmärkt, att det föreslagna övergångsstadgandet innebure en onödig hårdhet mot en enskild utövare av pantlånerörelse i det att han, sedan fem år förflutit efter nya lagens ikraftträdande, måste nedlägga sin rörelse om nytt tillstånd icke erhöles; sådant tillstånd kunde icke beviljas för honom om såsom hans konkurrent om tillståndet uppträdde kommun eller allmännyttigt företag.

Den framförda synpunkten är beaktansvärd men synes mig dock icke böra föranleda ändring av förslaget. Den företrädesrätt att erhålla tillstånd, som föreslagits för kommuner och allmännyttiga företag, har motiverats av vägande sociala skäl och synes därför icke böra inskränkas ens i fråga om övergångsfallen. Emellertid torde man kunna antaga, att om en enskild pantlånare skött sin rörelse på ett förtjänstfullt sätt, något intresse att ersätta denna rörelse med en kommunal eller eljest allmännyttig pantlåneinrättning icke kommer att yppa sig.

Föredraganden hemställer därefter, att ifrågavarande lagförslag måtte, efter ändringar i anmärkta hänseenden, jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:

Carl Gustaf Gyllenhaal.